

X. Erdélyi Tudományos Diákköri Konferencia

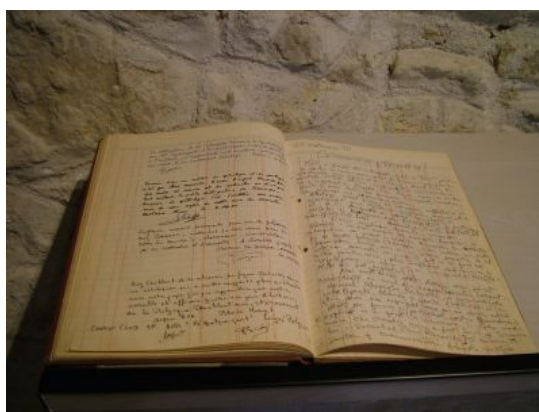
Kolozsvár

2007. május 26-27.

Múlt, jelen és jövő találkozása – múzeumok Kolozsváron 2007-ben

„a múzeum jelképezi a jelen tiszteletét a múlt iránt és a hitét a jövőben”.

(M. de Biran)

A dolgozat szerzője:

Demeter Ágota-Dorottya

Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Földrajz Kar, Turisztikai Földrajz szak

I. év

Témavezető:

Dr. Benedek József – egyetemi tanár

Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Földrajz Kar, Humán Földrajz Tanszék

TARTALOMJEGYZÉK

I.	BEVEZETŐ	4
II.	EGY KIS MÚZEUM-TÖRTÉNET	4
III.	MÚZEUMOK ROMÁNIÁBAN (1990-2005)	10
III.1.	MÚZEUMOK KOLOZS MEGYÉBEN, KOLOZSVÁRON.....	13
IV.	A KOLOZSVÁRI MÚZEUMOK RÖVID ÁTTEKINTÉSE	15
IV.1.	ERDÉLYI NÉPRAJZI MÚZEUM	15
IV.2.	„ROMULUS VUIA” FALUMÚZEUM	16
IV.3.	ERDÉLYI TÖRTÉNETI MÚZEUM	16
IV.4.	GYÓGYSZERÉSZTÖRTÉNETI MÚZEUM	17
IV.5.	KOLOZSVÁRI SZÉPMŰVÉSZEI MÚZEUM, NEMZETI GALÉRIA.....	18
IV.6.	AZ EGYETEMI MÚZEUMOK	20
IV.6.1.	BOTANIKAI MÚZEUM	20
IV.6.2.	ALEXANDRU BORZA BOTANIKUS KERT.....	21
IV.6.3.	ÁSVÁNYTANI MÚZEUM.....	22
IV.6.4.	PALEONTOLÓGIAI MÚZEUM	22
IV.6.5.	ÁLLATTANI MÚZEUM.....	22
IV.6.6.	VIVÁRIUM	23
IV.6.7.	EGYETEMI MÚZEUM	23
IV.7.	EMIL RACOVIȚĂ BARLANGKUTATÁSI MÚZEUM	24
V.	ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉSEK	25

V.1.	JEGYEK, ÁRAK, IDEGENVEZETÉS, FELIRATOK	25
V.2.	PLAKÁTOK, REKLÁM, INTERNET, SZOLGÁLTATÁSOK.....	27
V.3.	PROGRAMOK, PROJEKTEK	29
V.4.	MÚZEUMPEDAGÓGIA	30
VI.	EGYETEMISTÁK A KOLOZSVÁRI MÚZEUMOKRÓL (KÉRDŐÍVES FELMÉRÉS) 31	
	FELHASZNÁLT IRODALOM	34
	FÜGGELÉK	39

I. Bevezető

A múzeum „*templom, ahol megállt az idő*” – állítja Germain Bazin. Valóban, a múzeum egy olyan pont, ahol találkozik a három idősík, a múlt, a jelen és a jövő: „*a múzeum jelképezi a jelen tiszteletét a múlt iránt és a hitét a jövőben*”. (Biran) [NICOLESCU C. 1979] Madách Imre Az ember tragédiája című művének tizenkettedik színében, a szerzői utasításában találjuk: „*U alakra épült nagyszerű falanszter udvara. A két szárny földszintje nyílt oszlopos csarnokot képez... A bal oldaliban a legkülönfélébb természettudományi tárgyak, mechanikai eszközök, csillagászati, kémiai műszerek s egyéb különösségek múzeumában egy tudós működik.*” Aztán ez a tudós végigvezeti Ádámot és Lucifert a múzeumban: „*De hát nézzük meg a muzeumot./ Páratlan az egész mai világon.*”. Így fogalmazza meg Madách, hogy a múzeum minden időben biztos, páratlan tanuja és tudója a múltnak. [MADÁCH I. 1859]

Az ICOM¹ definíciója szerint „*a társadalom és a társadalmi fejlődés szolgálatában álló és a közönség számára nyitott non-profit, állandó intézmény, amely az ember és környezetének tárgyi bizonyítékait gyűjti, őrzi, kutatja, ismerteti és állítja ki tanulmányozás, művelődés és szórakozás céljából*”. [CREMERS, F. 2003] A Magyar Értelmező Szótár alapján ez a definíció kibővíthető azzal, hogy a múzeum „*a kulturális tömegnevelést és a tudományos kutató munkát segíti elő.*”

II. Egy kis múzeum-történet

A legtöbb nyelvben megtalálható a „múzeum” szó (görög *museion*, latin *museum*), melyet az ókorban a múzsák szentélyének a megnevezésére használtak. Az ókori Görögországban a museionok voltak azok a helyek, ahol a tudósok, filozófusok találkoztak, itt jöttek létre az első iskolák. Athén mellett az alexandriai Museion volt nagyon híres, melyet valószínűleg Nagy Sándor utódja, I. Ptolemaios Sótér (i.e. 305-285) alapított. A Museion valóságos tudományos intézményként működött: a legfontosabb részét a könyvtár képezte, de emellett tartozott hozzá egy növény- és állatkert, csillagvizsgáló, előadóterem, különböző kísérletek elvégzésére alkalmas

¹ Az ICOM A Múzeumok Nemzetközi Tanácsa (International Council of Museums – ICOM) feladatának tartja a múzeumok és a múzeumi szakma fejlesztését, a kulturális örökség megőrzéséért dolgozik az egész világon. Az 1946-ban alapított ICOM nem kormányzati szerv. Hivatalos kapcsolatban áll az UNESCO-val és konzultatív státusza van az ENSZ Gazdasági és Társadalmi Tanácsában. Az ICOM-nak 140 országban 17 000 tagja van, akik a szervezet nemzeti, regionális és nemzetközi tevékenységében vesznek részt (szakszemináriumok, kiadványok, képzés, közös programok, a múzeumok népszerűsítése a Múzeumi Világnap segítségével - minden évben május 18-dikán). (www.icom.museum, <http://www.icom.cimec.ro/> - ICOM Román Nemzeti Bizottság)
Forrás: <http://www.ace.hu/icom/index.html> - ICOM Magyar Nemzeti Bizottság

laboratóriumok. [FIGLER K. – HASZNOS A. 2004] A fehér márványból épült könyvtár több százezer tekercest őrzött. Gellius feljegyzése szerint: „*a kötetek száma mintegy 700 ezer volt. Mindezek az első alexandriai háborúban, amikor a város elpusztult, nem szándékosan kiadott parancsra, hanem véletlenül, a segédcsoportok hibájából a tűz martalékvá lettek*”. [GÓCZÁN A. 1999]

A mai értelemben vett múzeumok ősei az ókori Keleten létrehozott kincstárak, valamint a már említett könyvtárak voltak. Ézsaiás próféta könyvében találjuk, hogy Ezékiás megmutatta a babilóniai követeknek „*kincstárát, az ezüstöt és az aranyat, a balzsamokat és finom olajokat, egész fegyvertárát és mindazt, ami a kincstárában található volt*”. (Ézsaiás könyve 39:2)

Az ókori Görögországban az isteneknek felajánlott fogadalmi ajándékokat („*ex voto*”) a templomok melletti helyiségekben és föld alatti üregekben („*favissae*”) tárolták. Ezekre a tárgyakra egy kinevezett személy vigyázott, aki nyilvántartást vezetett róluk (megnevezés, anyag, súly, megkülönböztető jegyek, az istenség, akinek adományozták, a dátum, az adomány oka, az adományozó neve). Kisebb összeg fejében ezeket a gyűjtemények meglátogathatták a templomba érkezők.

Ugyanebben az időszakban a Római Birodalomban is jelentős gyűjtemények jöttek létre, melyek alapjául a hódítások során szerzett tárgyak, képzőművészeti alkotások szolgáltak. Ezek a gyűjtemények a hatalom és a gazdagság jelképei voltak, éppen ezért piacterekre, kertekbe, színházakba, templomokba, bazilikákba állították ki őket, olyan közterekre, ahol a nagyközönség láthatta őket. A korabeli városok így valóságos múzeum-városokká váltak.

Az alexandriai Museion legnagyobb riválisa a hellén világ második legnagyobb könyvgyűjteménye, a pergamoni könyvtár volt (*1. ábra*), melyet I. Attalos (i.e. 241-197) alapított. Ebben az időszakban a Római Birodalomban a gazdagabb hadvezérek és államférfiak magánkönyvtárakkal rendelkeztek, de gyűjteményeiket az érdeklődők rendelkezésére bocsátották. Nemsokára, i.e.38 és 29-ben a császárok létrehozták az első közkönyvtárakat. [GÓCZÁN A. 1999] A könyvtárakba különböző gondolkodók, költők történészek eredeti vagy görög mintáról másolt szobrait helyezték, így ezek valóságos múzeummá váltak.

Újabb fejezetet a nagy gyűjtemények kialakulásában Nagy Károly (748-814) uralkodása jelentett. Birodalmának fővárosában, Aachenben kincstárat hozott létre római és bizánci relikviákból, műtárgyakból. Sorra jelentek meg a templomi kincstárak is nem csak Európában,

hanem a Bizánci Birodalomban is (Szent Szófia katedrális - Konstantinápoly, San Vitale - Ravenna). [NICOLESCU, C. 1979]

A reneszánsz korában a múzeum szó új értelmet kapott: ritka és értékes tárgyak gyűjteményét jelentette. Az antik tárgyak legmegszállottabb gyűjtői a pápák lettek. V. Miklós (1379-1455) megtiltotta, hogy a régi épületek anyagát újakba építsék be, IV. Szixtus (1414-1484) pedig egy bullát adott ki, melyben megtiltotta a műtárgyak kivitelét az országból és 1471-ben megalapította a Museum Capitolinit (2. *ábra*). Ezután sorban nyíltak meg a múzeumok Olaszország szerte, majd egész Európában.

A XVI. századtól kezdve az antik alkotások mellett elkezdtek gyűjteni néprajzi, természetrajzi, geológiai, archeológiai jellegű tárgyakat, „furcsaságokat”, vallási relikviákat, s megjelentek a „ritkaságok háza” [VITA. ZS. 1983] („cabinet of curiosities”, „Kunstkammer”, „Wunderkammer”). Az egyik legfontosabb Kunstkamera Szentpéterváron nyitotta meg kapuit a nagyközönség számára 1714-ben. (3. *ábra*) [ȘTEFĂNESCU, A.1984] Ezek a gyűjtemények képezték a későbbi történelmi, néprajzi, természetrajzi és szépművészeti múzeumok alapjait.

A „tudományos múzeum” valamint a „múzeum mint állami intézmény” gondolata Angliában jelent meg a XVIII. században. Ekkor jött létre az első nemzeti múzeum, a British Museum. (4. *ábra*) A nagy változást viszont az 1789-es francia forradalom hozta. Ekkortól rendezték át az addig királyi vagy nemesi tulajdonban levő gyűjteményeket állami intézménnyé, s így váltak a múzeumok a néptömegek nevelő eszközévé, valamint kutatói központokká. 1792-1795 között több nagy múzeumot is alapítottak Franciaországban, közöttük a párizsi Louvre-t. (5. *ábra*) [NICOLESCU, C. 1979] A Magyar Nemzeti Múzeum megalapításának az 1802-es évet tekintik, amikor gróf Széchenyi Ferenc felajánlotta gyűjteményét az ország múzeumának a megalapítására. (6. *ábra*)

Erdélyben az első műkincs gyűjtemények a fejedelmek, főurak, nemesek palotáiban, udvarházaiban jelentek meg. A leghíresebb talán a gyulafehérvári fejedelmi palota volt, ahol Bethlen Gábor és II. Rákóczi György idejében rengeteg szobrot és műkincset halmoztak fel. [MÁTYÁS V. 1977]

A *museum* szó a XVIII. század közepétől a professzorok, tanítók dolgozószobáinak a megnevezésére szolgált, akik külföldi egyetemeken tanultak, s ott láthatták a különböző gyűjteményeket. Bod Péter így határozta meg: „*szép tsinos tanuló-ház, mesterséggel rakott tanuló-ház*”. - „*itt nem akármilyen tanulószobáról van szó, hanem egy professzor, egy tudós*

dolgozószobájáról, amelyben mikroszkóp, több fizikai eszköz és természetesen téka is van.” [VITA. ZS. 1983] Irott formában először 1730-1740 között jelenik meg nagyenyedi professzorok lakásának inventáriumában és egy asztalos számláján: „Múzoum”, a „Múzoumába tékája”, a „Múzoum fenyőfa ajtaja a grádicsról nyílik.” [R. VÁRKONYI Á. 2003]

Az első valódi múzeumot, a Raritatum et Naturalium Museumot, a Göttingenből hazatérő Benkő Ferenc (1745-1816) létesítette Nagyenyeden a külföldön látott gyűjtemények példájára. (7. ábra) Erről egy leírást is készített *A Ritkaságoknak és Természeti Dolgoknak Museuma vagy Gyűjteményes Háza* címmel: „Sokaknak talán különösnek fog tetszeni, hogy az enyedi kollégium thékájának és museumának ritkaságait, melyekhez a magamét is ragasztottam, nyomtatásban világ eleibe bocsátottam ... de... az ilyenek által serkentetik az ifjúság szép hasznos, gyönyörűséges és már módivá vált természethistóriának tanulására. Külső országokon bámuljuk a ritkaságokat, meg is fizetjük a nézéseket, miért kelljen hát a hazabélieket elhallgatni és elrejtteni, mellyeket az idegenek kihordanak és fennyen mutogatnak; azokat hát nem esmérni hiba is, szégyen is.” [VITA. ZS. 1983] Felismerte tehát az erdélyi gyűjtemények értékét és egyben a múzeum egyik legalapvetőbb funkcióját, a tudományos nevelési funkciót.

1798-ban gróf Batthyányi Ignác püspök létrehozta a Batthyaneumot, mely gazdag könyvtárat, múzeumot és „csillagdat” foglalt magába. (8. ábra) Ezután Marosvásárhelyen 1802-ben gróf Teleki Sámuel erdélyi kancellár megnyitotta a nagyközönség számára könyvtárat és múzeumi gyűjteményét. 1817-ben báró Bruckenthal Sámuel (1721-1803) végrendelete alapján megnyitották a Bruckenthal-múzeumot és könyvtárat, mely az erdélyi szászok legjelentősebb tudományos intézményévé vált. [KENYERES Á. (főszerk.) 1967] 1833-ban pedig létrejött a szászok honismertető egyesülete, a „Verein für Siebenbürgische Landeskunde”. Éppen ezért égető fontosságúvá vált az erdélyi magyarság körében a „múzeumi gondolat”, egy egyesület, egyetem és országos múzeum létrehozása. [CSIKY G. ?] Több próbálkozás történt már a XVI. századtól kezdve ilyen egyesület létrehozására, de mindenik kudarcba fulladt.

Kolozsvárnak kitüntetett szerep jutott ebben a törekvésben, mivel az erdélyi magyar vezető réteg Kolozsvárt látta a legalkalmasabb városnak arra, hogy Erdély kulturális középpontjává váljon. 1842. június 21-én nyílt meg Kolozsváron az az országgyűlés, amelyen felolvasták gróf Kemény József és gróf Kemény Sámuel levelét, melyben az állt, hogy könyv-, kézirat- és ásványgyűjteményeiket egy Kolozsvárt létesítendő Nemzeti Múzeum céljaira ajánlják fel. Hozzájuk hasonlóan cselekedett gróf Gyulai Lajos, gróf Eszterházy László, valamint gróf

Teleki József. Az országgyűlés magyar tagjai egyhangúan megszavazták a Nemzeti Múzeum létrehozását, de ezt a szászok ezt megakadályozták. 1852-ben Kőváry László Erdély régiségei című munkájában így írt: *„Nincs ország, mely a természet és történet kezéből több anyagot nyújthatna egy múzeumra, mint Erdély. Gyűjtsük össze mindazt, ami régi, mit most lábainkkal tapodunk... Múzeumot minden áron! Egyletet... mely kötelességévé tegye tagjainak mindent megóvni, ami antik s mindent összegyűjteni ami gyűjthető.”* [KÖVÁRY L. 2002] Végül 1856-ben „Erdély Széchenyije” [TOMPA M. 1860], gróf Mikó Imre a megalapítandó múzeumnak adományozta Kolozsváron belvárosában található 10 holdas kertjét emeletes villájával együtt. Személyes közbenjárásának köszönhetően 1859. július 19-én Bécsben kibocsátották a működési engedélyt, így november 23-án megtartották az „Erdélyi Muzem-Egylet” alakuló közgyűlését. (9. ábra) Itt egyhangúlag megszavazták elnöknek gróf Mikó Imrét. [CSIKY G. ?] Az alapszabályzatban hármas feladatot határoztak meg:

1. az Egyesület múzeumot állít és tart fenn;
2. gondoskodik a múzeumi anyag tudományos feldolgozásáról;
3. megfelelő keretet biztosít a tudomány magyar nyelven való műveléséhez és terjesztéséhez.

A múzeum első őrre Brassai Sámuel (1800-1897), az első könyvtáros pedig Szabó Károly (1824-1890) volt. [BENKŐ S. 1993] Az egyesület előadásokat, vándorgyűléseket és kiállításokat szervezett. Több kiadványt jelentett meg, közöttük az Erdélyi Múzeum című enciklopédikus jellegű tudományos folyóiratot. A kiegyezés után a 896 régi részvényes tag száma száz alá csökkent.

Erdély művelődési életében az 1872-es év jelentős változásokat hozott, Kolozsváron megalakult az akkori Magyarország második egyeteme, a Ferenc József Tudományegyetem. (10. ábra) 1872-ben és 1895-ben az egyesület szerződést kötött a magyar állammal, mely szerint a kolozsvári egyetem feladata lett a gyűjtemények gondozása, és a használatért évi 5000 forintot fizetett az egyesületnek. Ennek kapcsán 1878-ban Finály Henrik egyetemi tanár és múzeumi főtitkár fogalmazta meg az egyesület tevékenységi területének alakulását: *„Az a szép siker, melyet az egyesület feladata egyik ágában a múzeum alapításában elért, némileg kötelezi arra, hogy a fő súlyt lassanként áthelyezze feladata másik, nem kevésbé fontos ágára, a múzeumba gyűjtött tudományos anyag feldolgozására... a testületből tudós társaságot, azaz tudományt*

művelő és terjesztő, tudományos eredményeket termelő testületet alakítson”. [DR. SEBESTYÉN K. 1999]

1905-től az egyesület, gróf Apponyi Albert minisztersége idején jelentős összegű állami támogatásban részesült. 1906-ban újrafogalmazta eredeti célkitűzéseit: az intézet fenntartja a múzeumot, feldolgoztatja a gyűjtött anyagot, műveli a honismeretet és általában a magyar tudományosságot. Az első világháborúban az egyesület állampapírokba fektetett vagyona elveszett, a múzeum gyűjteményeit átvette a román állam, s az állami finanszírozást megszüntették. Ennek ellenére folytatódott a tudományos tevékenység, 1930-ban Wass Ottilia grófnő Kolozsvár Főterén álló palotáját az egyesületnek adományozta. A második világháború után, 1950 februárjában a diktatúra az Erdélyi Múzeum Egyesületet önkényesen megszüntette. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Intézőbizottságának 1950. február 12-én tartott ülésének jegyzőkönyvében található, hogy a *„Román Népköztársaság Igazságügy-minisztériumának 86311/1949 sz. rendelete közzétételének napjától az EME jogi személyisége is megszűnt*”. Az EME pedig az RMNSz Országos Intézőbizottságát és Bolyai Tudományegyetemet felkéri arra, hogy *„az EME egykori tulajdonát képező tudományos gyűjtemények sorsának elrendezése során az RNK magyar tudományosságának érdekeit képviseljék, mint arra hivatottak*.” [SZABÉDI L. 1950] Az EME tulajdonában lévő gyűjteményeket a hatalom szétosztogatta: a könyvtár, a kéziratár és a levéltár előbb a Kolozsvári Egyetemi Könyvtár és az RSZK Akadémiája Kolozsvári Történeti Levéltára kezelésébe került, majd 1976-ban a kéziratárat és az irattárat az Állami Levéltár Kolozs megyei fiókja vette át; az érem- és régiségtár az Erdélyi Történeti Múzeum, az állat-, növény- és ásványtár a Babeş-Bolyai Egyetem „tulajdona” lett.

1990-ben az Egyesület újra alakult, azóta jogi személyként a korábbi alapszabályok szerint, jogfolytonosságát fenntartva folytatja tevékenységét. Jakó Zsigmond az 1990. október 27-i közgyűlés elnöki megnyitó beszédében így fogalmazott: *„Hagyományokkal rendelkező, eleven tudományos közösség tevékenységét azonban nem lehet hatalmi szóval egyszerűen megszüntetni, mert a közösség tovább él és munkál egykori tagjainak szellemi teljesítményeiben szemlélet, módszer és tematika alakjában...”* [DR. SEBESTYÉN K. 1999]

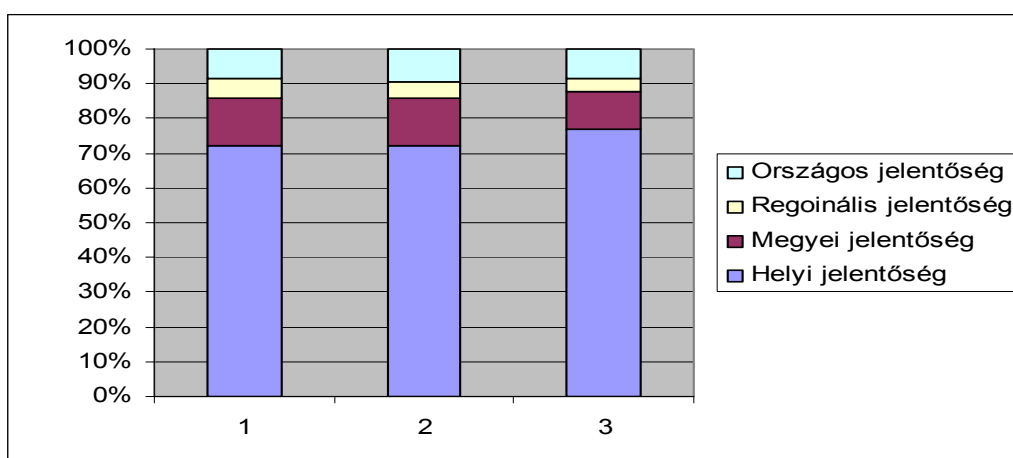
III. Múzeumok Romániában (1990-2005)

A XIX. század elején Romániában összesen 11 múzeum működött, a század végére viszont már 24-re ugrott ezek száma. Ebben az időszakban 3 típusú múzeum létezett: állami múzeum, magán tulajdonban levő múzeum és iskolai múzeum. A XX. század elején kezdtek megjelenni az emlék-, a technikai- és a szabadtéri múzeumok. [ȘTEFĂNESCU, A.1984]

Romániában ma fontosság, méret és hatókör szerint 4 típusú múzeumot különböztetnek meg [Activitatea unităților... 2003]:

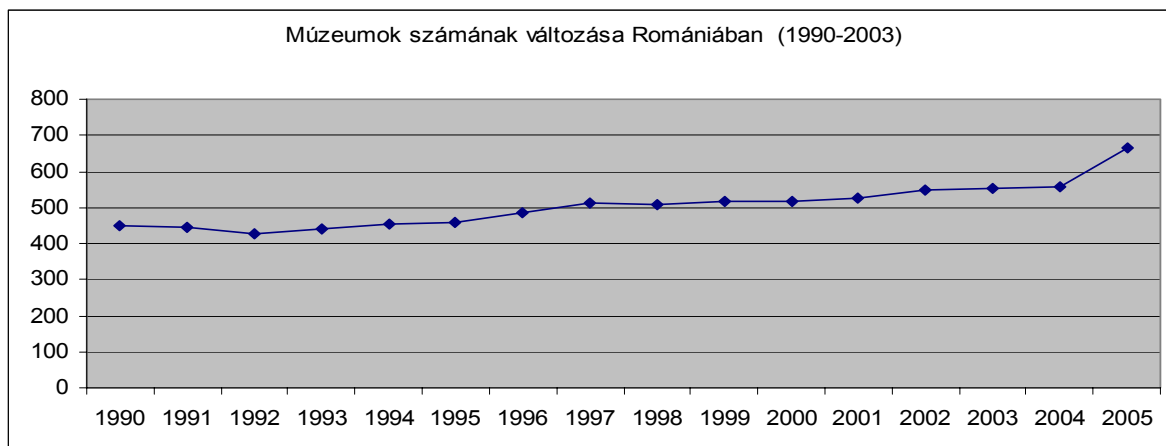
1. országos jelentőségű múzeumok
2. regionális jelentőségű múzeumok
3. megyei jelentőségű múzeumok
4. helyi jelentőségű múzeumok

Ebből a szempontból csoportosítva a múzeumokat az elmúlt három év (2003-2005) adatai alapján megállapítható, a helyi jelentőséggel bíró múzeumok alkotják az elnyomó többséget.² 2005-re 33 országos jelentőséggel bíró múzeum volt Romániában, ezek közül 3 Kolozsváron található.

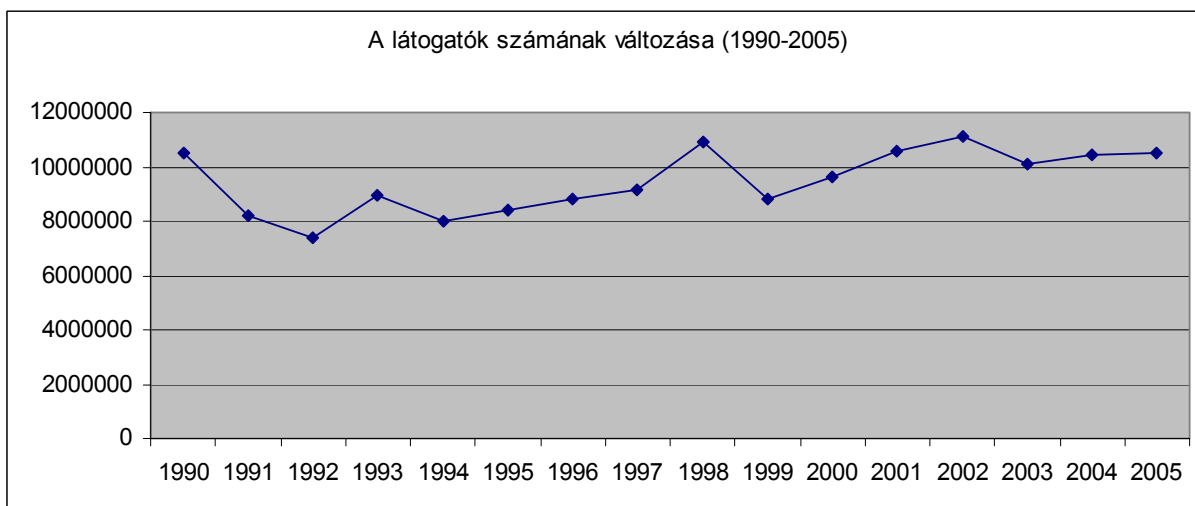

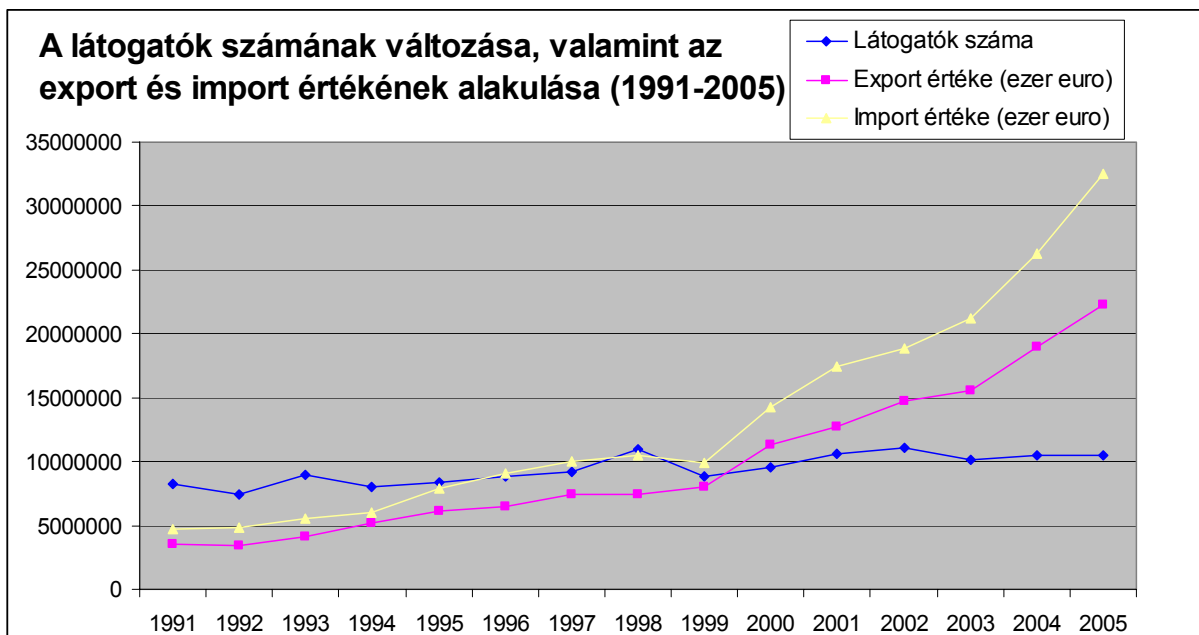
A Romániai Statisztikai Hivatal adatai szerint 1990-ben a romániai múzeumok és gyűjtemények száma elérte a 450-et, 2005-ben pedig 390 múzeumi alapegységet jegyeztek be 667 alegységgel. Az eltelt 15 év alatt kisebb ingadozásokkal, de a múzeumok száma egyre nőtt.

² Minden felhasznált adat a Romániai Országos Statisztikai Hivatal honlapjáról, valamint ennek kiadványaiból származik.

A múzeumok számának növekedése viszont nem vonta magával egyértelműen a látogatók számának növekedését. A vizsgált időszakban a látogatók számának változása nem volt lineáris. Mélypontnak 1992, 1994 és 1999 tekinthető. Az utóbbi kapcsolatban lehet az 1998-1999-ben bevezetett gazdasági reformoknak tulajdonítható romániai gazdasági mélyponttal. Az ezt követő növekedés pedig valószínűleg kapcsolatban van az internet gyors terjedésével az adott időszakban.

A múzeumokat jellemző legfontosabb adatok táblázatba foglalva:

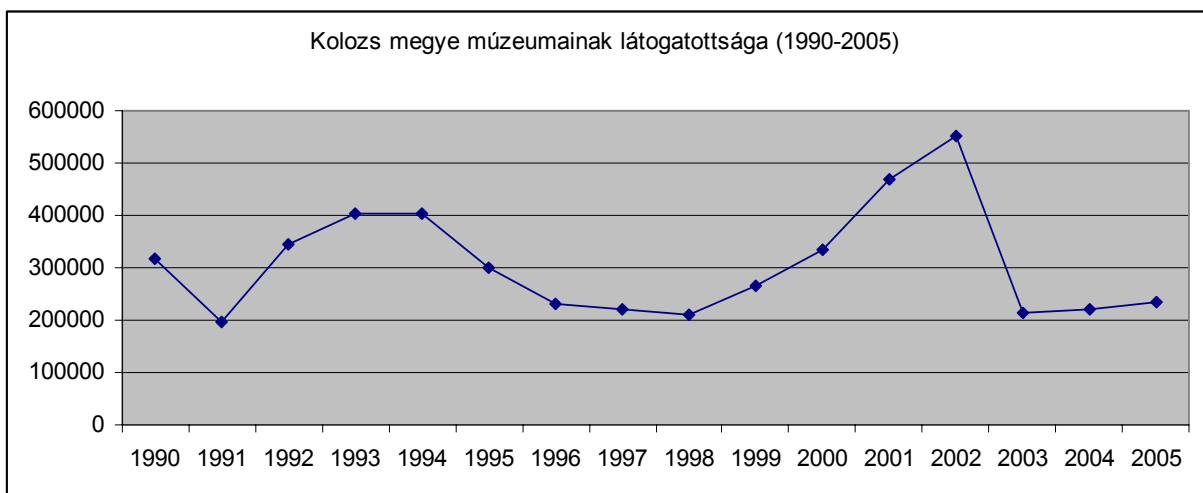
	Év	2003	2004	2005
Alapegységek		290	301	390
Alegységek		551	557	667
Tárgyak száma		15489000	16496000	16798000
Kiállítási felület (m²)		1233600	9981000	12892000
Alkalmazottak száma		4443	4519	4515
Kiállítások száma		1952	2479	2947
Publikációk száma		414	1808	1467
Publikációk példányszáma		478000	541000	584000

A Statisztikai Hivatal Honlapján sikerült megtalálni az országba érkező külföldiek számát 2000-2005 között. Felmerült bennem a kérdés, hogy összefügg-e a múzeumok látogatottsága az országba érkező turisták számával, ezért korrelációs együttható³ számoltam a két változóra. A kapott érték $r=-0,66$, ami azt jelzi, hogy nincs szignifikáns kapcsolat a két változó között, vagyis a múzeumok látogatottsága nem függ a külföldi turisták számától. Ez alátámasztja az adatközlőim által elmondottakat, miszerint a hazai múzeumok alapközönségét a belföldi látogatók (főleg iskolások és egyetemisták) alkotják, a külföldi látogatók pedig nincsenek kellőképpen informálva a múzeumokról.

³ A korrelációs együttható alapján megállapítható, hogy van-e lineáris összefüggés két mennyiségi változó között.

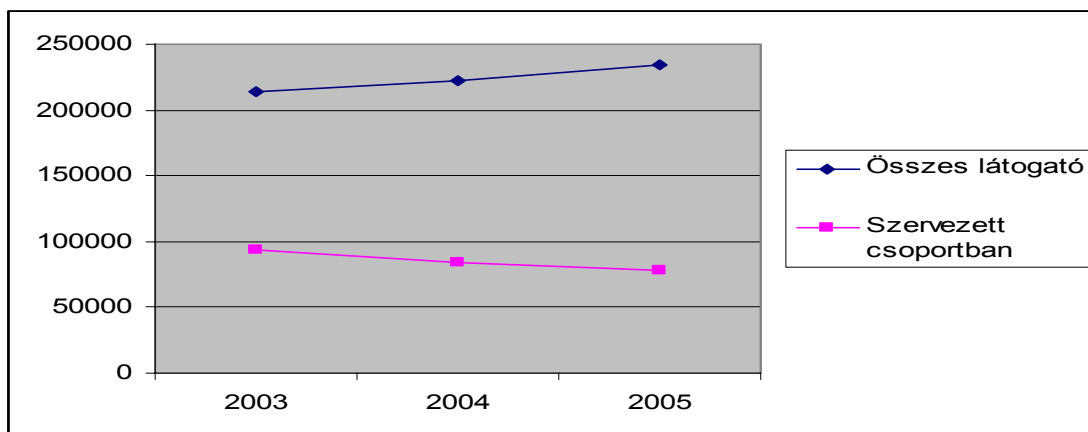
III.1. Múzeumok Kolozs megyében, Kolozsváron

Kolozsvár fontos múzeumi központja Romániának. Kolozs megyében a 2005-ös adatok szerint 11 múzeumi alapegység működött összesen 19 alegységgel. Ezek közül 7 múzeum van Kolozsváron kívül: tordai állatkert és történelmi múzeum, dési és szamosújvári történelmi múzeumok, csucsai Octavian Goga Emlékmúzeum, iklódi falumúzeum, füzesmikolai kolostor ikon-gyűjteménye. Mivel a legfontosabb, országos jelentőségű múzeumok mind a megyeközponban találhatóak, ezért a megyei adatok irányadónak tekinthetők a kolozsvári múzeumokra.

Az adatok szerint a Kolozs megyei látogatottság változása meglehetősen eltér az országos látogatottság alakulásától. Az 1998-ban regisztrált országos csúcs idején a Kolozs megyei látogatottság éppen, hogy a mélypontját érte el. 2002-2003 között a látogatottság kevesebb, mint felére, 550677-ről 214314-re csökkent. Próbáltam erre a hirtelen zuhanásra választ keresni. Először arra gondoltam, hogy 2003-tól új látogató-számlálási módot vezettek be, de ebben az esetben országos szinten, minden megyében érezhető kellene legyen ez a változás. A többi megyében, viszont nincs ilyen – legalábbis nem ezekben az években. Sajnos, sem Statisztikai Hivatalban, sem a Megyei Tanácsnál, sem a különböző múzeumokban nem tudtak választ adni erre a kérdésre. A Néprajzi Múzeum állandó kiállítása éppen ebben az időszakban zárt be, de ez nem befolyásolta ennyire a megyei látogatottságot. A megkédezett személyek némelyike arra gondolt, hogy hiba lehet a statisztikában, de ezt sem tartom valószínűnek, mert 2003-tól újra szépen nő a látogatók száma.

Az adatok elemzése közben arra lettem figyelmes, hogy a 2003-2005-ös időszakban, annak ellenére, hogy a megyei szintű látogatottság nőtt, a szervezett csoportokban érkező látogatók száma csökkent.

A szervezett csoportokat az itthoni iskolások és egyetemisták, valamint külföldi csoportok alkotják. Az iskolások csoportok csökkenése lehet, hogy azzal magyarázható, hogy az utóbbi években valószínűleg megváltoztak az osztálykirándulások cél régiói, a kulturális turizmus, városlátogatás helyett inkább a pihenésre, szórakozásra tevődött át a hangsúly, illetve külföldi célpontok felkeresésére. Ezeknek a változásoknak a tanulmányozása újabb kutatást igényel különböző általános- és középiskolákban.⁴ Külföldi szervezett csoportok valószínűleg a gyenge reklám miatt nem keresik fel az itteni múzeumokat, pedig úgy néz ki, hogy lenne rá kereslet. Tudomásomra jutott, hogy az egyik kolozsvári utazási iroda jelenleg kolozsvári múzeum-túrának a megszervezésén dolgozik.

Ha viszont csökkent a szervezett csoportok száma, akkor nőnie kellett a belföldi, valamint a külföldről, nem szervezett csoportban, egyénileg, családdal, baráti társasággal stb. érkező látogatók számának. Manapság az internet az egyik legfontosabb információs forrás akár szervezett, egyéni utazások tervezése esetén. Az interneten egyre több információ található a kolozsvári múzeumokról is, melyek közül a legtöbb saját honlappal rendelkezik.⁵ Véleményem szerint ez a változás kapcsolatban van látogatottság alakulásával.

⁴ Erről a témáról bővebben lásd a Múzeumpedagógia c. fejezetet

⁵ Erről a témáról bővebben lásd a Kolozsvári múzeumok az interneten c. fejezetet

IV. A kolozsvári múzeumok rövid áttekintése

A CIMEC⁶ hozta létre a legteljesebb adatbázis Románia múzeumairól. Ebben jelenleg 11 kolozsvári múzeum szerepel. Nem jelenik meg az Emil Racoviță Barlangászati Múzeum, a Víz Múzeum, valamint az Egyetemi Múzeumokhoz tartozó Paleontológiai- és Botanikai Múzeum. Ez utóbbit valószínűleg a Botanikus Kert részének tekintették.

IV.1. Erdélyi Néprajzi Múzeum

(Str. Memorandumului nr.21 - <http://www.muzeul-etnografic.ro>)

Románia legrégebb és legnagyobb néprajzi múzeuma, az Erdélyi Néprajzi Múzeum, 1922. június 16-én létesült. 1922. május 4-én létrehoztak egy szakbizottságot (George Vâlsan, Sextil Pușcariu, Alexandru Lopedatu, Romulus Vuia és George Oprescu) egy néprajzi múzeum megszervezésére. Ennek a bizottságnak a megbízottjaként Romulus Vuia néprajzkutató 1922 augusztus-szeptemberében nagy méretű néprajzi kutatást és gyűjtést végzett a Temes vidékén és a Hátszegi medencében. [GHID... 1998] Az így összegyűlt tárgyakhoz hozzáadódott az Erdélyi Múzeum-Egyesület által fenntartott Erdélyi Nemzeti Múzeum című muzeális gyűjtemény, melynek gazdag néprajzi tára is volt, valamint az Erdélyi Kárpát-Egyesület néprajzi osztályának tárgyai. [ORTUTAY GY. 1977-1982] Így alakult ki a múzeum első alapgyűjteménye. A múzeum jelenleg a Megyei Tanács fennhatósága alá tartozik.

A múzeum a XVIII. század leghíresebb kolozsvári fogadójának, a Fehér Ló fogadónak épületében, a Redut palotában található. A díszes, két emelet magasságú karzatos bálterem számos nevezetes történelmi és kulturális esemény színhelye volt: tartottak itt országgyűlést, 1848. május 29-én itt mondták ki Erdély egyesülését Magyarországgal, 1859. november 23-26-án itt tartotta az alakuló ülést az Erdélyi Múzeum-Egyesület, 1894. májusában itt zajlott a Memorandum-per; Liszt Ferenc és Johannes Brahms koncertjeinek is színhelye volt.

A múzeum állandó kiállítása 2001-ben időszakosan bezárt. Az elmúlt évek munkálatai során teljesen felújították az épületet, új kiállítást rendeztek be, melyet 2006. december 21-én nyitottak meg. (11. ábra) Véleményem szerint, a helyreállítási munkálatoknak köszönhetően jelentleg az Erdélyi Néprajzi Múzeum a legkorszerűbb múzeuma Kolozsvárnak. (11, 12. ábra)

⁶ A CIMEC (Institutul de Memorie Culturală=Kulturális Emlékezet Intézete) 1978-ban jött létre a Kulturális Minisztérium fennhatósága alá tartozó országos szervezetként. Feladata a nemzeti kulturális örökség adatbázisainak a kezelése. (www.cimec.ro)

IV.2. „Romulus Vuia” Falumúzeum

(Str. Tăietura Turcului - <http://www.muzeul-etnografic.ro>)

A kolozsvári Falumúzeumot 1929. április 12-én nyitották meg az ország első szabadtéri múzeumaként. A park Romulus Vuia kezdeményezésére jött létre. (13. ábra) Elképzelése szerint nem csak a házakat, gazdaságokat költöztették volna eredeti formájukban a létrejövő parkba, hanem a bennük élő családokat is, s így „élő múzeumként” funkcionált volna. 1945-ben a háború idején a parkot feldúlták, 1956-ban indult újra immár az Erdélyi Néprajzi Múzeumhoz tartozó intézményként. (14. ábra)

„Ezen Nemzeti Park létrehozásával Kolozsvár egy szép, új parkot fog nyerni, mely nem csak a kolozsvári közönség pihenőhelye lesz, hanem egyben egy erős nevelő eszköz és ösztönzőül fog hatni a nemzeti hagyományok megőrzésére.” (Romulus Vuia) [PARCUL ETNOGRAFIC... ?]

Úgy gondolom, hogy a Falumúzeumnak minden adottsága meglenne ahhoz, hogy virgázó turisztikai központtá váljon, akárcsak a szebeni Astra Múzeum vagy a szentendrei Skanzen.

IV.3. Erdélyi Történeti Múzeum

(Str. C-tin Daicoviciu nr.2 - <http://www.museum.utcluj.ro/>)

A múzeum alapjául az Erdélyi Múzeum-Egylet gyűjteménye szolgált, mely 1972-ben az újonnan induló egyetem tulajdonába került, majd 1929-ben a Klasszikus Tudományok intézményébe. A múzeum a mai épületben 1937-ben nyitotta meg kapuit a nagyközönség számára. 1948-1963-ig a múzeum a Román Akadémia tagozataként működött, 1963-ban vált önálló intézménnyé. Adminisztratív szempontból a Kulturális és Vallásügyi Minisztérium hatáskörébe tartozik. (15. ábra)

A múzeum egyik állandó kiállítása Erdély történetét mutatja be 10 teremben a legrégebbi időktől a XX. század elejéig. 1999-ben két helyiséget kincstárnak rendeztek be, ahol több mint 3000 érmét, medált, ékszert, ruházatkodási kiegészítőt állítottak ki állandó jelleggel. (16. ábra) Az állandó kiállítások (17. ábra) mellett 2006-ban 8 időszakos kiállításnak adott otthont a múzeum, köztük a *Lycnus et Lampas* - világítótestek országos kiállítása, Bocskai István és kora stb. Ugyanebben az időszakban 2 olyan időszakos kiállításnak volt partnere a múzeum, melyeket más intézményekben rendeztek (Barlangkutatói M: Régi és új játékok, Városi Művelődési Ház: Az 1956-os magyar forradalom visszhangjai Erdélyben). Ezekon kívül 13 más kulturális rendezvény

szervezésében vett még részt a múzeum (bel- és külföldi időszakos kiállítások, könyvbemutatók, előadások stb.).⁷

A múzeum 1994 óta nem volt felújítva, átrendezve, falai között járva olyan érzés, mintha időutazást tennénk a '60-as, '70-es évekbe. A világítás nagyon gyenge, a berendezés régi. Annak ellenére, hogy rengeteg az érdekes tárgy, nem válik a látogatás igazán élvezetes élménnyé.

A Történeti Múzeumnak a legvonzóbbak a plakátjai és reklám-anyagai, melyek meglehetősen ellentétben állnak a kiállítás nyújtotta benyomással. Új képeslapokat és zsebnaptárakat terveztek az állandó kiállítási anyagról, valamint néhány időszakos kiállításról színes, tartalmas kiadványok jelentek meg. (18. ábra) Ezek mellett évente jelent meg a múzeum évkönyve, az *Acta Musei Napocensis* (utolsó 2001-ben), tanulmánygyűjtemények, katalógusok és más történelmi témájú munkák.

Melinda Mitu, a múzeum aligazgatónöje elmondta, hogy a múzeumban az utóbbi években a hangsúly túlságosan áttevődött a kutatói funkcióra. A múzeum régészei rengeteg ásatást végeznek, hisz minden nagyobb építkezést kötelezően megelőz régészeti vizsgálat. Nemrégiben adtak hírt az újságok arról, hogy a Polus kereskedelmi központ építőtelepén egy V. századi gepida királylány sírját fedezték fel.⁸

IV.4. Gyógyszerésztörténeti Múzeum

(Piața Unirii nr.28 - <http://www.museum.utcluj.ro/>)

A Történeti múzeum állandó kiállításaként működik az első kolozsvári patika épületében a Gyógyszerésztörténeti Múzeum. 1573-tól 1735-ig itt működött Kolozsvár egyetlen gyógyszertára. A patika 1851-ben került a Hintz család tulajdonába, s ekkor kapta a Szent György nevet. A gyógyszertárat 1948-ban államosították és bezárták. (19. ábra)

A patikamúzeum létrehozásának az ötlete Orient Gyula nevéhez fűződik, aki saját gyűjteményét ajánlotta fel. Ma a kiállítás több mint 3000 tárgyat tartalmaz.

Ez az egyetlen kis méretű múzeum, mely szinte minden útikalauzban megjelenik. Éppen ezért és központi elhelyezkedéséért azt gondolhatnánk, hogy nagyon nagy a látogatottsága. Sajnos, a Történeti Múzeum hivatalos adatai szerint csak 2006-ban összesen 2042 látogatója volt.

⁷ A Történeti M. jelentését Melinda Mitu aligazgatónö bocsátotta rendelkezésemre

⁸ Népújság, 2007. április 11.

Az ott dolgozó muzeológusok becslése szerint havonta 250-300 látogatójuk van, de ez még így is csak 3000-3600-at jelent évente.

IV.5. Kolozsvári Szépművészeti Múzeum, Nemzeti Galéria

(Piața Unirii nr.30 - <http://www.macluj.ro/>)

A kolozsvári Szépművészeti Múzeum hivatalosan 1951-ben jött létre a kolozsvári önkormányzat 1951. március 19-én elfogadott 46. határozata alapján. 1991-ig a hivatalos megnevezése „Muzeul de Artă Cluj” (Szépművészeti Múzeum, Kolozsvár) volt, de kiterjedt tevékenységi köre és az értékes gyűjteménye miatt megkapta a „Muzeul Național de Artă Cluj” elnevezést (Nemzeti Szépművészeti Múzeum, Kolozsvár). A múzeum jelenleg a Kulturális és Vallásügyi Minisztérium adminisztrációjába tartozik. (20. ábra)

A múzeum alapját Virgil Cioflec modern román képzőművészeti gyűjteménye képezte, melyet 1929-ben Sextil Pușcariu javaslatára a kolozsvári egyetemnek ajándékozott. Még ugyanabban az évben egy három tagból álló bizottság (Camil Ressu, Jean. Al. Steriadi, Nicolae Tonitza) megbízást kapott, hogy felértékelje a gyűjteményt, akik ezt akkori 7.546.000 lejre becsülték. Az egyetem 3.000.000 lejt ajánlott fel az adományért. Virgil Cioflec meghagyta, hogy ennek az összegnek a kamataiból bővítsék a gyűjteményt. Sextil Pușcariu és Emil Racoviță kezdeményezésére 1930. június 20-án megnyílt a Virgil Cioflec Múzeum, a mai Szépművészeti Múzeum elődje. Ekkor a gyűjtemény 77 darabot számlált, legjelentősebb részét Nicolae Grigorescu és Ștefan Luchian művei képezték.

Az alapgyűjteményhez már az elején kibővítették Anastase Simu, majd 1931-ben a Kulturális Minisztérium adományával. 1932-ben már 132, 1940-re pedig már 326 darabot számlált a gyűjtemény. Az évek folyamán sok gyűjtemény adódott még hozzá az alaphoz. Ezeknek és a kiterjedt gyűjtőmunkának köszönhetően 1996-ra 10.712 műtárgy került a múzeum tulajdonába.

Az első állandó kiállítás 1852. augusztus 21-én nyílt meg a mai Történelmi Múzeum épületében. 1956-ban a múzeum új otthona a Bánffy-palota lett, ahol 1959. augusztus 15-én nyitotta meg kapuit a nagyközönség számára. A ma látható állandó kiállítás, mely öt évszázad képzőművészeti alkotásait foglalja magába, 1996. január 31-én nyílt meg. 1997-ben a múzeum megkapta az Év Múzeuma – 1997 díjat. [*Muzeul Național... ?*]

A Bánffy palota 1774-1785 között épült Bánffy György, Erdély kormányzójának megbízásából, Johann Eberhard Blaumann tervei alapján. Ez Erdély egyik legrepresentatívabb barokk épülete. Sajnos, mára elég rossz állapotba került. Pályázatot írtak ki egy felújítási terv elkészítésére, melyet az Utilitas cég nyert meg. Az elkészült terv szerint 9 millió euróra lenne szükség az épület teljes felújításához.⁹ becsülik. Bár a munkálatokat 2 év alatt befejezhetnék, mégis 5 évre tervezik, mert fontosnak tartják, hogy közben folyamatosan működjék a múzeum. A tervek szerint az irodák a manzárdba kerülnek, az alagsorban pedig kiállító termeket, egy hangversenytermet, szobrászműhelyt, raktárt és kávéházat rendeznek be.

2006 decemberében Nicholas Taubman, az Amerikai Egyesült Államok romániai nagykövete 30.000 dolláros adományt adott át a múzeum Fő tér felőli oldalának a restaurálására a bukaresti amerikai nagykövetség a kulturális műemlékek megóvására létrehozott alapból. „Nemcsak az infrastruktúrára, hanem a kulturális létesítmények támogatására is kell költeni.” (Nicholas F. Taubmann)¹⁰ A felújításhoz szükséges további összeget a múzeum külföldi forrásokból szeretné megpályázni. Radu Spanu, a Megyei Tanács építésze tájékoztatta a sajtót arról, hogy már beadtak egy pályázatot a Európai Integrációs Minisztériumhoz, s erre várják a választ.¹¹

A múzeumban számtalan időszakos kiállítást szerveznek, mivel öt terem van, melyeket kimondottan csak időszakos kiállításoknak szentelnek. Az egyik terem a fiatal tehetséges művészeknek gyűjt lehetőséget a bemutatkozásra. Az időszakos kiállítások mellett kamarazene koncerteket, konferenciákat és szimpóziumokat szerveznek. 2004 júliásától 2005 végéig összesen 81 időszakos kiállítást és 61 koncertet, kisebb színházi előadást, versfelolvasást, könyvbemutatót szerveztek.¹² 2007 áprilisáig már 14 időszakos kiállítást nyitottak meg.¹³ (21. ábra)

⁹ Evenimentul Zilei, 2006. november 4.

¹⁰ Szabadság, 2006. december 13.

¹¹ Evenimentul Zilei, 2006. november 4.

¹² RAPORT cu privire la modul îndeplinirii de către președintele Consiliului Județean a atribuțiilor proprii precum și a hotărârilor adoptate de Consiliul Județean în perioada iulie 2004 – decembrie 2005 - http://www.cjcluj.ro/UserUploadedFiles/File/proiecte%20hotarari/iulie/raport%20presedinte_iulie_2004_decembrie_2005.doc 2007.04.23. 09.51.01.

¹³ Arhiva expozițiilor de artă 2007 - <http://www.macluj.ro/2007/arhiva/arhiva2007.html> 2007.04.23 09:55:28

IV.6. Az egyetemi múzeumok

(<http://www.ubbcluj.ro/ro/structura/muzee.htm>)

Európában az első iskolai múzeumok is a XVIII. század derekán jelentek meg. Az egyetemek botanikus kertet, különféle szertárat rendeztek be didaktikai céllal. A külföldön tanuló erdélyi diákoknak nagyon tetszettek ezek a létesítmények: „*Nagyon virágzó univerzitáshoz megkívántató dolgok és intézetek találhatók.*” vagy „*Igen nevezetes fizikai s kémia tartozó instrumentumai voltak Lichtenberg professzornak.*” (Fogarasi Sámuel). [FOGARASI S. 1974] Valószínűleg a többi diák is így lelkesedett az ott látott dolgokért, s hazatérve hozzájárultak az itthoni szertárak kialakításához.

A nagyszombati gimnáziumnak 1775-ben már jól felszerelt fizikai szertára volt. [KÖPECZI B. (főszerk.) 1986] Ugyanebben az időszakban Kolozsváron, Marosvásárhelyen, Nagyenyeden a különböző felekezeti iskolákban a fizika, a földrajz, a természettudományok és az antikvitások tanításához szükséges szertárak létesültek. [VITA. ZS. 1983]

A kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetemhez ma hét múzeum tartozik¹⁴ Ezek a múzeumok főleg didaktikai célokat szolgálnak, legtöbbjük csak pár éve nyitotta meg kapuit a nagyközönség számára.

Idén jelentetett meg az egyetem egy nagyon szép kiadvány az egyetemi múzeumokról angol nyelven (*The Babeş-Bolyai University Museums*). Mindenik múzeum történetéről, gyűjteményeiről, kutatásairól, kiállításairól, programjairól stb. naprakész, alapos információt tartalmaz. (22. ábra)

IV.6.1. Botanikai Múzeum

(Str. Republicii nr.42 - <http://www.ubbcluj.ro/ro/structura/MuzeulBotanic.htm>)

A történelem folyamán az első kertek a kolostorok mellett jelentek meg, ahol gyógynövényeket termesztettek. A valódi botanikus kertek az első egyetemek megjelenésekor jöttek létre. Fogarasi Sámuel 1796-ban járt a németországi göttingeni egyetemre, s hazatéréről így írt: „*herbáriumot hoztam magamnak is, valami 240 kiszáraztott plántákat. Hoztam volt valami 100 plántának magvait, magokat a füveket itató szürke papiros közé téve, nagy gonddal s fizetéssel hozattam haza... Az hozott magvakat Gógánváralján a kertben elvettem, kicéduláztam, az első esztendőben jég is verte, azután csakhamar mind elvesztek, mert sem hely, sem tehetség*

¹⁴ A Botanikus Kertet és a Botanikai Múzeumot különböző múzeumoknak tekintem

nem volt, hogy botanikus kertet állítsak.” [FOGARASI S. 1974] Ma 148 országban 1846 botanikus kert működik. [MICLE, F. (főszerk.) 2002]

A kolozsvári botanikai gyűjtemény magját az Erdélyi Múzeum-Egyelet gyűjteménye képezi. 1919-től ez átkerült a Román Egyetem (1919) tulajdonában, s azóta is fontos részét képezi az egyetemnek, hisz ez biztosítja a gyakorlati ismeretek elsajátítását a hallgatóknak. A múzeum jelenleg is szervez tanfolyamokat, ahol a Geológia és Biológia Fakultás hallgatói megtanulhatják, hogyan kell növénypreparátumokat készíteni.

A kiállításnak egy herbáriummal együtt az 1935-ben épült Botanikai Intézet ad otthont. A múzeum állandó kiállítását 6910 tárgy képezi. Néhány gyűjtemény különlegesen értékes, a nemzeti kulturális örökség részét képezi. (23. ábra)

IV.6.2. Alexandru Borza Botanikus Kert

(Str. Republicii nr.42 - <http://www.ubbcluj.ro/ro/structura/GradinaBotanica.htm>)

A Botanikus Kertet Richter Aladár kezdeményezte, aki a XX. század elején megvásárolta a mai kert területét. [GAAL GY. 2001] A Román Egyetem megalakulása után munkáját Alexandru Borza folytatta. A román irodalom az ő nevéhez köti a kert kialakítását, s létrehozásának évét 1920-re teszik. [MICLE, F. (főszerk.) 2002] Ma több mint 14ha területen fekszik, s körülbelül 10.000 különféle növényfaj található benne. A Kert öt különböző szisztematikusan felosztott részből, valamint két üvegház-komplexumból áll. A Kert elsődleges funkciója az volt, hogy lehetőséget és helyet biztosítson az egyetemi hallgatók és a kutatók számára, de mára ez kiegészült a közönség-nevelési funkcióval, valamint a növény diverzitás megőrzésével. (24, 25. ábra)

A kolozsvári Botanikus Kert része a Botanikus Kertek Nemzetközi Hálózatának (BGCI), 2000-ben pedig fontos szerepet játszott a Romániai Botanikus Kertek Egyesületének (AGBR) a megalapításában. Két publikáció jelenik meg folyamatosan: „Contribuții botanice”¹⁵, valamint a Magkatalógus, mely alapján 400 botanikai intézménnyel cserélnek példányokat a maggyűjtemény bővítésére.

¹⁵ http://bioge.ubbcluj.ro/~sonac/index_contr.bot.html

IV.6.3. Ásványtani Múzeum

(Str. M. Kogălniceanu nr.1 - <http://www.ubbcluj.ro/ro/structura/muzee.htm>

<http://www.clujnapoca.ro/MuzeuldeMineralogie/>

<http://www.ubbcluj.ro/ro/structura/MuzeulMineralogie.htm>)

Az Ásványtani Múzeum története megegyezik a Botanikai Múzeum történetével. 2002-ben nyitotta meg kapuit a nagyközönség előtt, jelenleg a Biológia és Geológia Fakultás Ásványtani Katedráján belül működik. Érdekessége, hogy itt található Románia legnagyobb meteorit gyűjteménye, valamint az ország második legnagyobb romániai származású aranygyűjteménye. (26. ábra)

Egy 1997-1999 között zajló CNCSIS projekt eredményeként létrejött egy speciális szoftver a múzeum tárgyainak digitális nyilvántartására. Ilyen programra szükség lenne a többi múzeumban is.

IV.6.4. Paleontológiai Múzeum

(Str. M. Kogălniceanu nr.1 –

<http://www.ubbcluj.ro/ro/structura/MuzeulPaleontologie.htm> ¹⁶⁾)

A Paleontológiai Múzeum a Biológia és Geológia Fakultás Geológiai Katedráján belül működik. Talán ez a múzeum őrizte meg legjobban a szertári jelleget: csak két terem áll a gyűjtemény rendelkezésére, így a legtöbb tárgy a folyosón található vitrinekben van elhelyezve. Sok, nemzetközileg is elismert kutató keresi fel, mivel rengeteg ritka példányt tartalmaz a gyűjtemény. (27. ábra)

IV.6.5. Állattani Múzeum

(Str. Clinicilor nr.5-7 - <http://www.ubbcluj.ro/ro/structura/MuzeulZoologic.htm>)

A kolozsvári múzeum a gyűjtemény nagysága és tudományos jelentősége miatt a második legfontosabb állattani múzeuma az országnak a bukaresti Grigore Antipa Múzeum után. Létrejöttét többek között Alexandru Borza-nak, valamint Emil Racovița-nak köszönheti. Az alapgyűjtemény tárgyainak száma mára meghaladta a háromszázezret. A múzeumnak a Biológia és Geológia Fakultás épülete ad otthont.

¹⁶ Folyamatban van új honlap létrehozása

Az osztálykirándulások egyik legkedveltebb célpontja a múzeum, naponta látni csoportokat a Mikó kertben, akik a múzeumba érkeznek. (28, 29. ábra)

IV.6.6. Vivárium

(Str. Clinicilor nr.5-7 - <http://bioge.ubbcluj.ro/vivariu/>

<http://www.ubbcluj.ro/ro/structura/MuzeulVivariu.htm>)

A Viváriumot 1998-2001 között rendezték be az Állattani Múzeum alatt található pincehelyiségbe. Hivatalosan 2001 szeptemberében nyitották meg. A Vivárium célcsoportja a középiskolás tanulók, valamint az egyetemi hallgatók, akiknek lehetősége nyílik kutatásra is.

Érdekesség, hogy a Vivárium vállalja megsebesült, beteg hullóknak és madaraknak a kezelését, valamint kisállatok gondozását, amíg a gazdáik szabadságon vannak. (30. ábra)

IV.6.7. Egyetemi Múzeum

(Str. Kogălniceanu nr.4 - <http://www.ubbcluj.ro/ro/structura/MuzeulUniversitatii.htm>)

A Babeş-Bolyai Tudományegyetem Rektorátusának kezdeményezésére jött létre a múzeum 2001 áprilisában. 2002 januárjában a gyűjteményt kibővítették, s így ez ma 750 darabot számlál. 2007. elején a múzeumot az Európai Tanulmányok Fakultás épületéből átköltöztették az egyetem Főépületével szemben levő épületbe, ahol április 16-án volt a hivatalos megnyitó.

Ez az egyetemi múzeum jellegében és funkciójában eltért a többtől. Lényegében a kolozsvári felsőfokú oktatás történetét mutatja be a XVI. századtól kezdődően, az első jezsuita kollégium megalakulásától. Úgy gondolom, hogy ennek a múzeumnak az alapításával is az egyetem a multikulturális jellegét szeretné hangsúlyozni.

Ana-Maria Stan muzeológus szerint a múzeum legtöbb látogatója az egyetemre érkező 35-65 év közötti bel- és külföldi egyetemi tanár, nagykövet, helyi és nemzetközi magas beosztást betöltő személyiség, aki tudományos vagy üzleti célból kerül kapcsolatba az egyetemmel.

IV.7. Emil Racoviță Barlangkutatói Múzeum

(Str. Sextil Pușcariu nr.8 - <http://www.primariaclujnapoca.ro/organigrama/muzeu-speologie.aspx>)

Emil Racoviță világhírű román barlangkutató alapította meg 1920-ban a Kolozsvári Egyetemen a világ első barlangkutatói intézetét, és Romániában elsőként tanította az általános biológia szakot. Az ő emlékére jött létre a 2003 októberében megnyitott Barlangkutatói Múzeum. A múzeum egy része Emil Racoviță életét és munkásságát mutatja be, egy másik teremben pedig különböző időszakos kiállításokat rendeznek be. (31. ábra)

A múzeumnak a város egykori börtöne, a rettegéssel emlegetett Torony ad otthont, mely a román stílusú építészet egyetlen helyi maradványa. Bejárata felett található Kassai Mihály börtöntartó 1821-ből származó renoválási emléktáblája:

ÉN KASSAI MIHÁLY 1820ba
TÖMLÖTZ TARTO LETTEM EBBEN A' FOGHÁZBA:
TI! SZERENTSETLÉNEK, KIK ITTEN SZENVEDTEK

A' BAL SZERENTSÉNEK PÉLDÁI LETTETEK;
HA SORSOTOK FORDULT OLLYKOR BU BÁNATRA
VOLTAM NÉKTEK MÉG IS VIGASZTALÁSTOKRA
MIDÖN 1821be IRTAK, E' TÖMLÖTZ S KŐFALAK AKKOR
MEG UJULTAK.

Az épület földszinti részébe jelenleg egy „barlangot” hoznak létre, valamint egy kisebb konferencia termet, ahol a tervek szerint akár iskolai vagy egyetemi órákat is lehetne tartani. Emellett tervezik egy kulturális kávézó létesítését is.

V. Összehasonlító elemzések

V.1. Jegyek, árak, idegenvezetés, feliratok

A múzeumi belépő kifizetése a múzeumlátogatás első lépése. A kolozsvári múzeumokban az árak 2,5-8 RON között mozognak. A legdrágábbnak a falumúzeumi belépő bizonyult. Néhány múzeumba (Barlangkutatói, Paleontológiai stb.) ingyenes a belépés.

Minden múzeum 40-50%-os árkedvezményt biztosít tanulóknak, diákoknak, szervezett csoportoknak. Külön kedvezmények léteznek a Nemzetközi Diákigazolvánnyal (ISIC Studcard), valamint az Euro26 kártyával rendelkezők számára. A legtöbb intézménybe ingyenes a belépés nyugdíjasoknak, háborús veteránoknak, fogyatékkal élőknek. Ingyenes a belépés a Múzeumok Éjszakáján, Európa Napján, Románia nemzeti ünnepén, december 1-én stb.

A múzeumi belépő két okból is fontos. Egyrészt a látogató egy képet alkothat a múzeumról: feltűnően alacsony árak kérdést vehetnek fel a szolgáltatásokkal, minőséggel kapcsolatban. A kolozsvári múzeumokban néha „furcsa” árakkal találkozhatunk. A Történelmi M.-ban 3,06 RON volt a kedvezményes belépő, a jegyek pedig, amiket kaptam nagyon régiek lehetnek, rányomtatott árak 600 LEI. (32. ábra) Ezek a jegyek jól szimbolizálják a múzeum jelenlegi állapotát és merően ellentétben állnak azzal a képpel, melyet a múzeum reklámanyagai sugároznak.

Másrészt a jegyek fontosak a múzeum számára is, mivel elvileg a jegyek ára kiegészíthetné a múzeum pénzügyi forrásait, s megállapítható lenne a pontos látogatottság. [ZBUCHEA, A. 2005] Sajnos, gyakorlatban ez nem működik Kolozsváron. A jegyek ára nagyon alacsony, a látogatottság pedig nem elég számottevő ahhoz, hogy komolyabb pénzügyi forrásokhoz juthatnának ez által a múzeumok. A látogatottságot sem igazán lehet pontosan követni, mivel vagy csak egész árú jegyek vannak, és akkor például két belépő tanuló egyet kap, vagy kisebb egységárú jegyek vannak, melyekből egy felnőtt látogató kap 3-4 darabot. Ennek következtében a látogatottság felmérése nagyrészt becslés alapján történik, így a számadatok nem elég pontosak. Például a Gyógyszerészeti M. muzeológusa szerint havonta átlagosan 300-an látogatják meg a múzeumot, a Történelmi M. hivatalos jelentésében az áll, hogy a 2024 volt a látogatók száma.

A filmezési, valamint fotózási díjak már magasabbak. 15 RON fölött vannak minden esetben. Az idegenvezetés a kisebb múzeumokban, a Gyógyszerészeti M. Kivételével ingyenes, a nagyobb múzeumokban 15-20 RON között váltakozik. Általában előzetes bejelentkezés alapján

történik román, magyar, angol, német vagy francia nyelven. Egyik múzeumban sincs hangszalagra rögzített tárlatvezetés.

A vezetésnek nagyon fontos szerepe van: kevésbé érdekes kiállítást is izgalmassá, maradandó élménnyé tehet, ugyanakkor bármilyen gazdag kiállítás kellemetlen élménnyé változhat, ha az idegenvezető nem adja meg a kellő tiszteletet a látogatónak. Összesen négy múzeumban találtam látogatói emlékkönyvet (egyik alkalommal kérésre hozták ki). A bejegyzések jól jellemzik az általam is tapasztaltakat. A Barlangkutató és az Egyetemi M.-ban egymást követik a hálásabbnál hálásabb bejegyzések a kedves fogadtatásért és idegenvezetésért: „*Köszönöm ezt a szép múzeumlátogatást és a felkészült kommentárt*” (Hajnalka Boulet, 2003.08.02.), „*Kiválóan felkészült és kedves vezető*” (Crişan 2002.07.31.), „*Köszönjük a kedves fogadtatást, kevés múzeumban lehet ilyennel találkozni.*” (Farkas Zoltán, Budapest, 2004.09.14.) Valóban két nagyon kedves muzeológusról van szó, akik igazán szívükön hordozzák múzeumuk ügyét, s sajátjuknak tekintik azokat.

A Néprajzi M. emlékkönyve inkább pozitív bejegyzéseket tartalmaz: „*Köszönöm, hogy segítettek jobban megérteni román kulturális, etnikai és néprajzi gyökereimet!*” (egy londoni látogató) Itt is kedves muzeológussal találkoztam, kérdéseimre szívesen felelt.

A legnegatívabb élmény a Szépművészeti Múzeum meglátogatása volt számomra. Emlékkönyvében ilyen szerepelnek: „*Remélem, jövőre jobbat produkáltok!*”, „*Létezik képzőművészeti potenciál a múzeumban, de nincs megfelelőképpen hasznosítva.*”, „*A képeken ül a por, érdemes lenne mindenik képet üveg alá helyezni.*” Sajnos, nem csak a képeken ül a por, hanem az egész légkörön. Szobák sora szebbnél szebb képekkel, mégsem nyújtott mélyreható, kellemes élményt, hisz a teremfelügyelők nem igazán örültek nekem - némelyiket keresztretjévényfejtés, másokat kötögetés közben zavartam meg. Kérdéseimre a legtöbb válasz a „*Nem tudom...*” volt.

A múzeumlátogatás természetesen nem feltételez minden esetben idegenvezetést. Főleg egyéni látogatás esetén a kiállított tárgyak mellett található feliratoknak, címkéknek elégséges információt kellene nyújtaniuk a megértéshez. Sajnos, a legtöbb múzeumban kizárólag román nyelvű feliratok szerepelnek, s ezek is elég régiek. Angol nyelvű feliratokat is találtam a Barlangkutató, valamint a Gyógyszerészeti M.-ban és a Viváriumban. Érdekes volt, hogy a Néprajzi M. új állandó kiállításán egy felirat sem található, a látogató részletes leírást tartalmazó könyvecskét kaphat a kezébe a tárlat elején négy nyelven. Úgy gondolom, hogy ez nem elég jó

megoldás, mert a leírás túl részletes ahhoz, hogy egy átlagos múzeumlátogató a látogatás teljes folyamán végigkövesse. Ha többen érkeznek egyszerre, akkor nincs elég példány a kalauzokból, s a könyv nélkül semmilyen információ sem kapható a kiállított tárgyokról. „*Minél többet tölt el a látogató a szövegek olvasásával, annál kevesebbet nézi a tárgyat.*” [CREMERS, F. 2003]

A Szépművészeti M. emlékkönyvében található egyik bejegyzés is megjegyzi, hogy ha valaki nem rendelkezik valamilyen művészeti végzettséggel, akkor nem tudja igazán élvezni a kiállítást. A képek mellett kizárólag a szerző, a születési és elhalálozási éve, valamint a kép címe szerepel románul. A múzeumot bemutató tájékoztató szerint – melyből teljességgel hiányoznak a képek feliratai - „*az időrendiség elvét követő kiállítás jellegzetes művek által bemutatja a jelentős alkotókat és jelzi a román művészet fejlődésének szakaszait a XVI-XXI. században.*” (33. ábra) Valóban, a képek időrendi sorrendben vannak elhelyezve, de magáról a korról, stílusirányzatról semmilyen információ nem áll a látogató rendelkezésére, s így szárazzá válik a kiállítás, színes képek sorává.

A múzeumban látogatásom idején Ovidiu Avram „*Iconofilia*” című időszakos kiállítása volt fent. Minden kép címét tartalmazó felirat a földön volt található. Úgy gondolom, hogy egy európai szintű múzeumban ez elképzelhetetlen lenne.

A legkorszerűbb feliratozással a Vivárium rendelkezik. Minden állatról pontos leírást találunk angol és román nyelven, középen az állat képével. Az információ bőséges, de megfelel a célcsoportnak, a középiskolás és egyetemista közönségnek. (34. ábra)

V.2. Plakátok, reklám, internet, szolgáltatások

Az elmúlt egyetemi év folyamán figyeltem a városban megjelenő múzeumi plakátokat. A legvonzóbbnak a Történeti M. plakátjait találtam, melyek arról tanúskodnak, hogy a múzeum külön tervezővel rendelkezik – be is bizonyosodott, hogy ez így van. (35. ábra) A plakátok mind színesek, figyelemfelkeltőek, de úgy gondolom, hogy nem kerülnek a városba elégséges példányszámban.

A két hetente, havonta megjelenő helyi tájékoztató újságokban eltérő információkat találunk. A legtöbb múzeum elérhetőségét a *Student Fun* nevű lap adja, a *Şapte Seri* című ingyenes lap pedig kéthetente tájékoztat a Szépművészeti Múzeum tevékenységéről, viszont más múzeumokról semmilyen információt nem tartalmaz. Az egyetemi év elején megjelenő *KMDSZ Gólyafüzet* öt múzeumot tartalmaz, vagyis csak a legnagyobbakat. Azért gondolom, hogy fontos

lenne ezekben a füzetekben bővebb információ közlése, mert ezek jutnak el a legtöbb egyetemistához, s így elsődleges információforrásként szolgálhatnának.

A helyi sajtó is tudósít a múzeumok rendezvényeiről, de ezek nem jelentenek elsődleges információforrást az itt tanuló egyetemisták számára. Ezek inkább az iskolás csoportok vezetői, tanítók, tanárok informálására szolgálhatnak. A külföldi látogatóknak a figyelmét közlekedési táblák hívják fel a különböző múzeumokra, de ezekből nincsen túl sok. (36. ábra)

Mostmár Kolozsváron is találhatóak *Minicard*¹⁷ reklámanyagok. Sajnálatos módon, csak egyetlen múzeum rendelkezik ilyen reklámanyaggal, az a Barlangkutató M. Valószínűleg ez annak köszönhető, hogy a kolozsvári Polgármesteri Hivatal fennhatósága alá tartozik. (37. ábra)

A 13 múzeumból kilencben találtam szórólapokat. Az egyetemi múzeumoknak egyszerű, a muzeológus által készített fekete-fehér tájékoztatója van. Ez tökéletesen betölti tájékoztató szerepét, hisz a látogatók ingyen elvihetik, s minden lényeges információt tartalmaz. A többi múzeumnak színes szórólapja van, melyek a múzeumok standján vásárolhatóak meg, áruk szinte megegyezik a kedvezményes múzeumi belépő árával. (38. ábra)

A különböző magazinok, reklámanyagok mellett ma az elsődleges információforrást az internet jelenti. A legtöbb múzeum már rendelkezik honlappal, a 2006-os év folyamán mindeniket modernizálták, s azóta is naprakész információkat tartalmaznak.

Több honlap is tartalmaz idegen nyelven is információkat¹⁸, a legtöbb nyelvű leírást a <http://www.cluj4all.com/> honlapon találtam (román, magyar, angol, német, holland, francia, olasz, török, spanyol). Több helyen is megjelenik a kolozsvári múzeumok adattára.

A Néprajzi M. honlapjáról tudomást szerezhettünk arról, hogy a múzeum részeként működik Kolozsvár egyetlen önálló múzeumi üzlete. Ebben népművészeti tárgyakat árúsítanak. A Szépművészeti és a Történeti M.-ban találunk még könyvstandot, de ezek nem működnek

¹⁷ Ez egy világméretű program, rengeteg országban működik. Lényege, hogy a helyi látványosságokról, hotelekről, vendéglőkről stb. névjegykártya méretű színes kártyákat készítenek a legfontosabb információkkal és térképpel. Ezek a kártyák különböző helyeken (bevásárlóközpontokban, információs irodákban stb.) jelennek meg, bárki ingyen elveheti őket, s gyakran különböző kedvezményeket biztosítanak a tulajdonosuknak. (www.minicard.ro, www.worldhotlinks.com)

¹⁸Néhány példa:

<http://www.kolozsvar.ro/> - magyar

<http://www.cjnet.ro/index/index.html> - román, magyar, angol

<http://www.cluj.info/> - román

<http://museum.ici.ro/> - román, angol – gyenge

<http://www.cimec.ro/scripts/Muzee/sel.asp> - román

önálló egységként. Mindegyik standon meg lehet találni a múzeumok saját kiadványait, képeslapokat és ajándéktárgyakat - ez utóbbiból meglehetősen keveset.

Fontosnak tartom még megemlíteni, hogy összesen két múzeumban működik ruhamegőrző (Szépművészeti és Néprajzi M.).

V.3. Programok, projektek

A múzeumok hármas funkciójuknak köszönhetően könnyen kulturális központokká válhatnak. Példa erre a Szépművészeti M., ahol gyakoriak a kamarazene estek, konferenciák stb. Ezt a kínálatot szeretnék mind jobban bővíteni, ha elkészülnek a restaurálási munkálatok – sajnos, erre még minimum öt évet kell várni.

Egyre változatosabbá válik a múzeumi programok kínálata a különböző együttműködések révén. A múzeumok a helyi hatóságokkal, intézményekkel közösen szerveznek programokat, valamint egyre több országos és Európa szintű projektbe kapcsolódnak be. Nagyobb méretű megyei együttműködés eredményeként 2006. december 6-10. között tartották meg a Bizánci Művészet Napjait. (39. ábra) A programban részt vett a Megyei Tanács, a Néprajzi és a Történeti M., a Babeş-Bolyai Tudományegyetem, a Megyei Kulturális Központ stb.

Európai szintű program a Múzeumok Éjszakája (általában május közepén) – ilyenkor egy éjszakán keresztül nyitva tartanak a múzeumok, a belépés ingyenes -, melybe több múzeum is bekapcsolódott. A Denevérek Nemzetközi Éjszakája című programba, melyben 38 európai ország vett részt, a Barlangkutató M. vett részt. 2006. augusztus 28-án fotókiállítást és vetítést szerveztek a denevérekről. A vetítések érdekessége az volt, hogy azt a vásznat használták, amire egykor Emil Racoviță vetített. (40. ábra)

2006-ban a Nemzetközi Gyereknap alkalmából a Történeti és a Barlangkutató M. közösen szervezett nagysikerű kiállítást Régi és új játékok címmel. A kiállításnak a Barlangkutató M. adott otthont, a kiállított tárgyakat pedig a Történeti M. szolgáltatta. A kiállításnak nagy sikere volt.

A Néprajzi M. a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Földrajz Fakultásával, valamint lengyelországi, németországi, ausztriai és ukrainai intézményekkel közösen megnyert egy PHARE pályázatot. Az elnyert összegből melyből egy olyan digitális adatbázist szeretnének létrehozni, amely tartalmazza Kolozs megye különböző falvainak kulturális, néprajzi és természeti értékeit. A projekt címe: *Kulturális tájak*, és 75%-ban az Európai Unió (80.000 euro),

25%-ban pedig a Megyei Tanács (26.000 euro) finanszírozza. 2007. május 17-19. között kerül megrendezésre a résztvevő intézmények konferenciája a Földrajz Fakultás és a múzeum közös szervezésében.

V.4. Múzeumpedagógia

Az iskolai osztályok a leggyakoribb múzeumlátogatók. A gyermekek a jövő múzeumlátogatói, igen fogékonyak és rendkívüli módon igénylik a tanulást. A múzeumi látogatásnak fontos szerepe van a tanulók kulturális örökség iránti érdeklődésének kialakításában, a képességek és a tudás, valamint az esztétikai és a tudományos ismeretek fejlesztésében. A látogatás élménye segítheti a tanulók és a múzeum rendszeres kapcsolatának kiépítését, amely remélhetőleg végigkíséri őket egy életen át. [XANTHOUDAKI, M. (szerk.) 2003] Mindezt szorosabb kapcsolatnak kellene kialakulnia az iskolák és a múzeumok között, a múzeumlátogatásnak többet kellene jelentnie évi egyszeri osztálykirándulásnál.

A kolozsvári múzeumok „passzív múzeumok”, szinte egyáltalán nem biztosítanak interaktív lehetőségeket. Egyetlen múzeum sem rendelkezik hivatásos múzeumpedagógussal, mégis, néhány helyen felfedeztem a múzeumpedagógia csíráit.

A Néprajzi M. minden évben kézműves tábort szervez a Falumúzeumban. A résztvevőknek lehetősége nyílik különböző kézműves foglalkozásokon való részvételre, valamint népi mesterségek kipróbálására.

A Barlangkutató M. különböző óvodákkal lépett együttműködésbe. Egyre több óvodás csoport látogat el a múzeumba, ahol speciális idegenvezetésben részesülnek. A Barlangászati M. mellett úgy gondolom, hogy az egyetemi múzeumokban ismerték fel legjobban a múzeumpedagógia jelentőségét. Ez valahol természetes is, mivel ezeknek a múzeumoknak kezdettől fogva legalapvetőbb funkciója a didaktikai funkció. A Botanikus Kertben a kisiskolások számára kitaláltak egy programot, melynek lényege, hogy saját osztálytársaik idegenvezetői lesznek a kertben.

Az Ásványtani M.-ban speciális programok vannak a különböző korcsoportoknak. A kisiskolások „kincsvadászokká” válhatnak. Egy térkép alapján kell bejárniuk a múzeumot, a végén kis ásványokat találnak, melyeket magukkal vihetnek. A középiskolások ismeretellenőrző tesztet tölthetnek ki, valamint szavazhatnak a „Top10”-be kerülő ásványra. Az így kialakuló

toplistát a múzeum honlapján publikálják. Az egyetemisták különböző teregyakorlatokon vehetnek részt, valamint elektronikus ismeretellenőrző teszt áll a rendelkezésükre.

Végül a Paleontológiai M. speciális vezetéseit említem. Azért hagytam a végére, mert ez az egyetlen múzeum Kolozsváron, ahol a látogatók kapcsolatba kerülhetnek a tárgyakkal. Mirela Violetta Popa muzeológus elmondta, hogy a gyerekeknek a legnagyobb élményt az jelenti, hogy megérinthetnek egy dinoszaurusz tojást.

Egyre több olyan programot kellene szervezni, melyben az iskolások tapasztalás útján tanulhatnak. Az igazi élmény akkor keletkezik, ha közvetlen kapcsolatba kerülhetnek a tárgyakkal, megérinthetik, kipróbálhatják azokat. Az interaktív formában, esetleg multimédiás elemekkel megszervezett kiállítások lekötnek a gyerekek figyelmét. Így passzív, külső szemlélőből aktív résztvevővé válhatnának. Mindenik múzeumban, de a szabadtériekben különösképpen rengeteg programot lehetne szervezni a gyerekeknek, hisz a természeti keret adott.

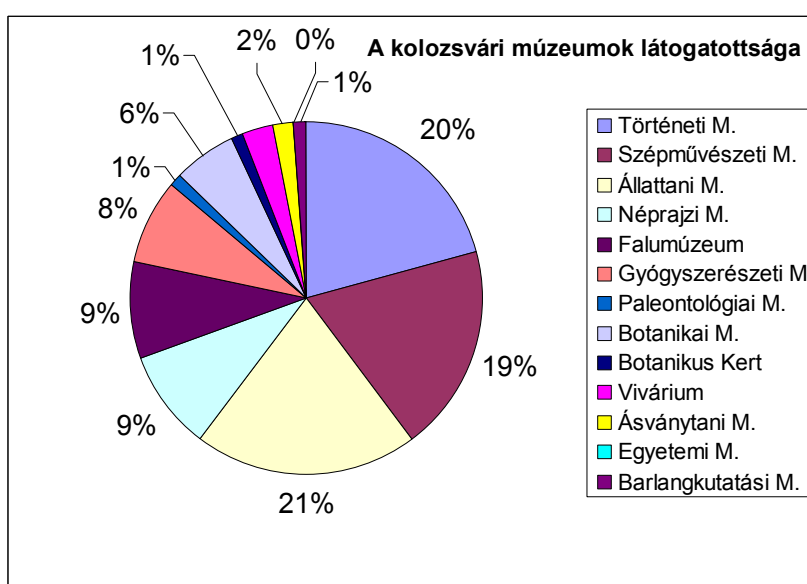
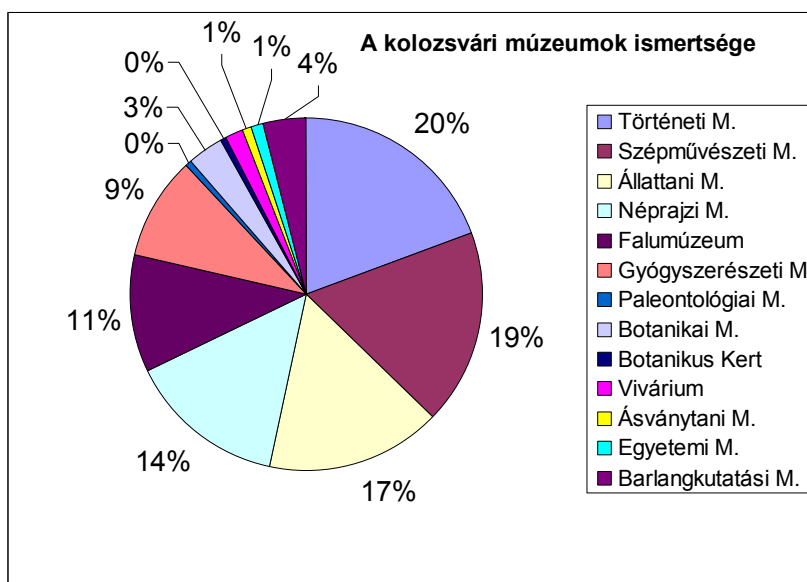
Úgy gondolom, hogy a múzeumpedagógia járulhatna hozzá leginkább, hogy az iskolás csoportok száma egyre jobban növekedjen a múzeumokban. Vonzó programokkal a múzeumlátogatás a csoportos kikapcsolódás egyik kedvelt formájává válhatna.

VI. Egyetemisták a kolozsvári múzeumokról (kérdőíves felmérés)

Rövid kérdőívet állítottam össze, mely alapján az egyetemisták kolozsvári múzeumokról való ismereteit vizsgáltam. Összesen 72 kérdőívet töltöttek ki véletlenszerűen kiválasztott egyetemisták. A válaszokat most nem értékelem évfolyamonként, mert úgy gondolom, hogy a minta elemszáma túl kevés ahhoz, hogy egy egész évfolyamról reprezentatív képet nyújtson. Egy általános képet viszont kaphatunk a válaszok alapján.

A megkérdezettek között 24 első éves, 10 második éves, 20 harmad éves és 18 negyed éves egyetemista volt. A kérdésekre adott válaszuk alapján megtudtam, hogy átlagban három kolozsvári múzeumot ismernek. A meglátogatott múzeumok átlaga viszont ennél is kevesebb, csak 1,4. A legismertebb múzeumok közé a Történeti M., a Szépművészeti M., az Állattani M., a Néprajzi M., a Falumúzeum, valamint a Gyógyszerészeti M. tartozik. A legkevésbé az egyetemi múzeumokat ismerik. A Botanikus Kertet egyértelműen nem tekintik múzeumnak, hisz egyetlen válaszadó jelölte meg. A leglátogatottabb múzeumok a Történeti, az Állattani, melyek osztálykirándulások kedvelt célpontjai, valamint a Szépművészeti M., mely inkább egyénileg

látogatott. A Néprajzi M., bár ismert, kevésbé látogatott. Az Egyetemi M. az egyetlen, amelyikben még senki nem járt a megkérdezettek közül.

Kérdésemre, hogy egyénileg vagy csoportosan látogattak-e el a múzeumba, fele-fele volt a válasz. A csoportos alkalmak között megemlítették az osztálykirándulást, szervezett kirándulást, valamint az egyetemi tevékenység keretén belül történő múzeumlátogatást. Egyéni látogatás mellett megjelent a családdal, külföldiekkel, barátokkal történő látogatás.

A válaszadók 16,65%-a vett részt időszakos kiállításon, 2%-a koncerten, 4%-a a Múzeumok Éjszakája nevű rendezvényen. Ezekről az eseményekről 66%-ban plakátokról, prospektusokból, a fennmaradó hányad pedig osztályfőnöktől, barátoktól értesültek.

Kíváncsi voltam továbbá, hogy milyen, valamely múzeum által szervezett rendezvényen vennének részt. A legtöbben (38%) kulturális programra menne el, 45% valamilyen időszakos kiállításra menne el (pl. absztrakt tárgyak kiállítása, tematikus kiállítások stb.). A fennmaradó hányad változatos programokat, koncerteket, vásárokat, nyílt napokat, néprajzi és történelmi előadásokat stb. látogatna szívesen.

A kérdőívek értékelése alapján arra a következtetésre jutottam, hogy az egyetemisták nyitottak lennének a múzeumok által szervezett programokra. A rendezvényeket viszont jobban meg kéne hirdetni, elsősorban plakátokon, mert ezek bizonyultak a legjobb információhordozóknak az egyetemisták szemében. Sokan járnak egyénileg és barátokkal is múzeumokba. Ha megnyílnának a tervezett kávézók, előadótermek, egyre nagyobb vozerőt jelentenének a múzeumok, s mind többen és többen keresnék fel ezeket.

*

Úgy érzem, hogy a kolozsvári múzeumok kiaknázatlan kincsesbányák. A kincsek kibányászása azonban szép lassan, éppen napjainkban, elkezdődik. Kivülről talán még nem észlelhető, de mindenik múzeum lassan-lassan mozgásba kezd, fejlődésnek indul. Az épületeket felújítják, új kiadványok jelennek meg, különleges vonzerők vannak születendőben. Valószínűleg pár éven belül a kolozsvári múzeumok igazán vonzóak lesznek úgy a belföldi, mint a külföldi turisták számára.

A múzeumok látogatása során vegyes élményekben volt részem. A legkellemesebb élményt a Néprajzi és az Egyetemi M. nyújtotta. Mindkettő frissen felújított épületben, mosolygós személyzettel várja a látogatót. Remélem, hogy a többi múzeum is ezekhez hasonlóvá fog válni az elkövetkező időkben. És ki tudja, néhány év múlva talán így fognak érkezni a látogatók a Kolozsvárra: „*De hát nézzük meg a muzeumot./ Páratlan az egész mai világon.*”.
(Madách Imre)

Felhasznált irodalom

1. *Activitatea unităților cultural artistice în anul 2003, 2004, 2005*, Institutul Național de Statistică, 2004, 2005, 2006.
2. BENKŐ S. 1993: *A romániai magyar tudomány helyzete és az Erdélyi Múzeum-Egyesület feladatai*, Akaprint Nyomdai Kft., Budapest
3. BUCUR, C. I. 2000: *Muzeul în aer liber (Obiect. Concepție. Tipologie. Patrimoniu. Funcții. Principiile și metodologia organizării)*, București
4. BUTA, I. – BODEA, M. – ENDROIU, N. 1989: Cluj Napoca, Editura Sport-Turism, București
5. CREMERS, F. 2003: *A múzeumok szórakoztató jellege: gondolatok a múzeum és a látogatók bonyolult kapcsolatrendszeréről* – In: XANTHOUDAKI, M. (szerk.): *A Place to Discover – Teaching Science and Technology in Museums* (magyar nyelven: *Fedezd fel! Múzeumok a természettudományos oktatás szolgálatában*), Edizione italiana in press, Milano
6. CRESPI, M. 2003: *Museums and museums: the picture of scientific museums* – Journal of Science Communication June 2003. –
[http://jcom.sissa.it/archive/02/02/A020202/jcom0202\(2003\)A02.pdf](http://jcom.sissa.it/archive/02/02/A020202/jcom0202(2003)A02.pdf) 2007.04.18.
18:58:58
7. CSIKY G. ? : *Az Erdélyi Múzeum-Egyesület alapítása és működése*- http://www.neumann-haz.hu/muvek/tudomanytortenet/2_Szakmatortenetek/Csiky/Csiky_Erdelyi_Muzeum_Egyesulet.pdf 2007.04.17. 18:02:07
8. DELEANU, G. 2002: *Muzeograficul de serviciu*, Editura Europolis, Constanța
9. DEMEL, J. T. 2000: *Adult education and the museum. New visions, trends and innovations for the visitor orientation after 2000* – In: NEGRI, M. – SANI, M. (szerk.): *Simply visitors? European trends in museum education : report of the Working Group Transnazionalità su misura – Adapt II, Fase Regioni Bis-Progetto C.U.L.TUR.A (Cultura, Lavoro, Turismo, Arte)*, March 2000. -
http://www.ibc.regione.emilia-romagna.it/pdf/istruz_e.PDF 2007.04.18. 18:48:02

10. DIACONESCU, V. 1985: *Grădini botanice din România*, Editura Științifică și Enciclopedică, București
11. FIGLER K. – HASZNOS A. 2004: Az alexandriai Museion –
<http://www2.szepmuveszeti.hu/hyperion/lexikon.php?s=Az%20alexandriai%20Museion> 2007.04.16 20:35:24
12. FOGARASI S. 1974: *Marosvásárhely és Göttinga (Önéletírás 1770-1799)*, Kriterion Könyvkiadó, Bukarest
13. GAAL GY. 2001: *Kolozsvár*, Polis Kiadó, Kolozsvár
14. *Ghid. Muzeul Etnografic al Transilvaniei* 1998, S.C. Tiparnița S.R.L, Cluj-Napoca
15. GÓCZÁN A. 1999: *Ókori könyv- és könyvtártörténet Marcus Valerius Martialis költeményei tükrében* - <http://mek.oszk.hu/03100/03183/html/> 2007.04.16 21:34:32
16. HAGEDORN-SAUPE, M. 2000: *Museum education in Germany: Figures and trends* – In: NEGRI, M. – SANI, M. (szerk.): *Simply visitors? European trends in museum education : report of the Working Group Transnazionalità su misura – Adapt II, Fase Regioni Bis-Progetto C.U.L.TUR.A (Cultura, Lavoro, Turismo, Arte)*, March 2000. - http://www.ibc.regione.emilia-romagna.it/pdf/germa_e.PDF 2007.04.18. 18:10:31
17. KENYERES Á. (főszerk.) 1967: *Magyar életrajzi lexikon* – Akadémiai Kiadó, Budapest
18. KÖPECZI B. (főszerk.) 1986: *Erdély története három kötetben* – Akadémiai Kiadó, Budapest
19. KŐVÁRY L. 2002: *Erdély régiségei és történelmi emlékei*, Horizon Kiadó, Budapest
20. MADÁCH I. 1859: *Az ember tragédiája* (12. szín) –
<http://mek.oszk.hu/00800/00849/html/01.htm#12> 2007.04.17. 18:51:23
21. MARA, V. 2006: *Geografia turismului în România-Indrumător pentru Lucrări Practice*, Casa Cărții de Știință, Cluj Napoca
22. MÁTYÁS V. 1977: *Utazások Erdélyben*, Panoráma Kiadó, Bukarest
23. MICLE, F. (főszerk.) 2002: *Grădina Botanică „Alexandru Borza” din Cluj-Napoca*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca
24. MIHAIL M. – SÜKÖSD É. 1968: *Unele probleme de geografia turismului din orașul Cluj (extras din Lucrările Colocviului Național de Geografia Turismului)*, București
25. MIHALACHE, M. 1972: *Ghidul muzeelor din România*, Editura pentru Turism, București

26. MIRON, M. A. 1995: *Influenta valorilor socio-culturale asupra comportamentului consumatorului in Romania* (teză de doctorat) –
<http://www.biblioteca.ase.ro/downres.php?tc=4597> 2007.04.20. 22:07:05
27. MORARIU, T. – ONIȘOR, T. 1996: *Romulus Vuia, întemeietorul Muzeului și Prcului Etnografic din Cluj (extras din Revista Muzeelor)*, București
28. *Muzeul Național de Artă Cluj – Galeria Națională ?*, Idea Print Cluj, Cluj-Napoca.
29. NICOLAE, C. 2002: *România. Geografia turismului*, Presa Universitară Clujeană, Cluj Napoca
30. NICOLESCU, C. 1979: *Muzeologie generală*, Editura Didactică și Pedagogică, București
31. POMPEI, C. 1999: *Az idegeonforgalom földrajza* (fordította: Dombay István), Kolozsvár
32. POMPEI, C. 1997: *Geografia turismului românesc*, Editura Focul Viu, Cluj Napoca
33. ONIȘOR, T. 1956: *Muzeul Etnografic al Transilvaniei (extras din Activitatea muzeelor)*, Interprinderea Poligrafică Cluj, Cluj Napoca
34. OPRIȘ, I. 2002: *Muzee și colecții din România*, Editura Enciclopedică, București
35. ORTUTAY GY. 1977-1982: *Magyar néprajzi lexikon*, Akadémiai Kiadó, Budapest
36. *Parcul Etnografic Național „Romulus Vuia” Cluj-Napoca ?* – Consiliul Județean Cluj, Muzeul Etnografic al Transilvaniei (ismertető)
37. R. VÁRKONYI Á. 2003: *Múzeum – Liget* 2003. 3.sz.
38. DR. SEBESTYÉN K. 1999: *Száznegyven éves az Erdélyi Múzeum Egyesület*, Honismeret 1999/6
39. ȘTEFĂNESCU, A. 1984: *Ghidul muzeelor*, Editura Sport-Turism, București
40. SZABÉDI L. 1950: *Jegyzőkönyv az Erdélyi Múzeum-Egyesület önkényes megszüntetéséről*, Erdélyi Múzeum LIII. kötet, 1991.1-4. füzet, Kolozsvár
41. SZABÓ T. A. 1942: *Az Erdélyi Múzeum-Egyesület története és feladatai*, Erdélyi Múzeum-Egyesület kiadása, Kolozsvár
42. TOMPA M. 1860: *Gróf Mikó Imréhez* –
<http://mek.oszk.hu/01100/01101/html/01.htm#204> 2007.04.18. 00:52:13
43. VITA. ZS. 1983: *Az első erdélyi házi múzeumok és a múzeumi gondolat kialakulása* – In: VITA. ZS.: *Művelődés és népszolgálat* –
<http://mek.oszk.hu/03200/03250/html/vita16.htm> 2007.04.17. 16:03:57

44. XANTHOUDAKI, M. (szerk.) 2003: *A Place to Discover – Teaching Science and Technology in Museums* (magyar nyelven: *Fedezd fel! Múzeumok a természettudományos oktatás szolgálatában*), Edizione italiana in press, Milano
45. ZANA, B. 2005: *History of the museums, the mediators and scientific education* – Journal of Science Communication December 2005. –
[http://jcom.sissa.it/archive/04/04/C040402/jcom0404\(2005\)C02.pdf](http://jcom.sissa.it/archive/04/04/C040402/jcom0404(2005)C02.pdf) 2007.04.18
19:02:05
46. ZBUCHEA, A. 2005: *Politici de marketing utilizate in valorificarea patrimoniului cultural national* (Teză de doctorat) - www.biblioteca.ase.ro/downres.php?tc=4121
2007.04.20. 21:35:33

Ezúton szeretnék köszönetet mondani mindazoknak, akik nélkül ez a dolgozat nem készülhetett volna el. Szeretném megköszönni Karin Hann, Dana Pop, Mirela Violetta Popa, Ana-Maria Stan, Octavian Craioveanu, Tötszegi Tekla muzeológusoknak, Melinda Mitu aligazgatónőnek, Okos Rigó Olga könyvtárosnak azt a kedvességet, amivel fogadtak és az információkat, anyagokat, amiket rendelkezésemre bocsátottak. Továbbá szeretném megköszönni egy kedves muzeológus bácsinak a kedves beszélgetést és a jó ötletet.

Köszönöm vezető tanáromnak, Benedek József tanár úrnak a bizalmát, Máthé Márta tanárnőnek és édesanyámnak a türelmét.

Köszönöm szépen!

Függelék

Az egyetemisták számára készített kérdőív:

Milyen szakon tanulsz?

Hányad éves vagy?

1. Sorold fel az általad ismert kolozsvári múzeumokat! (szabadtérieket is)
2. Ezek közül melyekben jártál? Egyénileg vagy csoportosan?
3. Milyen alkalomból látogattad meg őket? (pl. osztálykiránulás, szervezett kirándulás stb.)
4. Vettél-e részt valamelyik múzeum által szervezett programon? (pl. időszakos kiállítás, koncert, Múzeumok Éjszakája stb) Ha igen, akkor honnan szereztél a programról tudomást?
5. Milyen programon vennél részt szívesen, melyet egy múzeum szervez? (pl. tematikus kiállítás, kulturális est stb.)

1. ábra: Pergamoni romok

2. ábra: Museum Capitolini

Forrás:

http://www.abcroma.com/Musei_Capitolini_N.JPG

3. ábra: Kunstkamera, Szentpétervár

Forrás:

http://www.enlight.ru:8005/camera/builds1/may25_8241.jpg

4. ábra: British Museum, London

Forrás:

<http://www.hotels-london-hotel.com/british-museum/picture-of-british-museum.jpg>

5. ábra: Louvre, Párizs

Forrás: http://www-evasion.imag.fr/Membres/Laks.Raghupathi/digi/paris_small/louvre.jpg

Megjegyzés: azok a képek, melyeknél nem jelölök meg forrást, saját készítésűek.

6. ábra: Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest

Forrás: http://jelesnapok.neumann-haz.hu/prod800/SZERKEZET/03marcius/m_unnepek/m15_marcius15/nemzeti_muzeum.jpg

7. ábra: Benkő Ferenc

Forrás: <http://mek.oszk.hu/02100/02115/html/img/thumb/1-254a.jpg>

8. ábra: Batthyaneum, Gyulafehérvár

Forrás: <http://mek.oszk.hu/02100/02109/html/img/ff-328.jpg>

9. ábra: Az Erdélyi Múzeum-Egyesület címere

Forrás: http://www.eme.ro/images/start_eme_logo.jpg

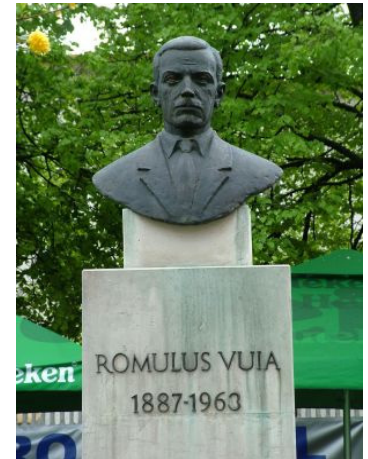

10. ábra: Ferenc József Tudományegyetem, Kolozsvár

Forrás: <http://www.info.omikk.bme.hu/Archivum/imre/kepek/imrek0243-01.jpg>

11. ábra: A Néprajzi Múzeum új állandó tárlata

13. ábra: Romulus Vuia szobra a Néprajzi Múzeum kertjében

12 ábra: A Néprajzi Múzeum új állandó tárlata

14. ábra: Nagymási kőfaragó háza a Falumúzeumban

15. ábra: Az Erdélyi Történeti Múzeum

16. ábra: A Kincstár egyik plakátja

17. ábra: Az állandó kiállításokat bemutató kiadványok

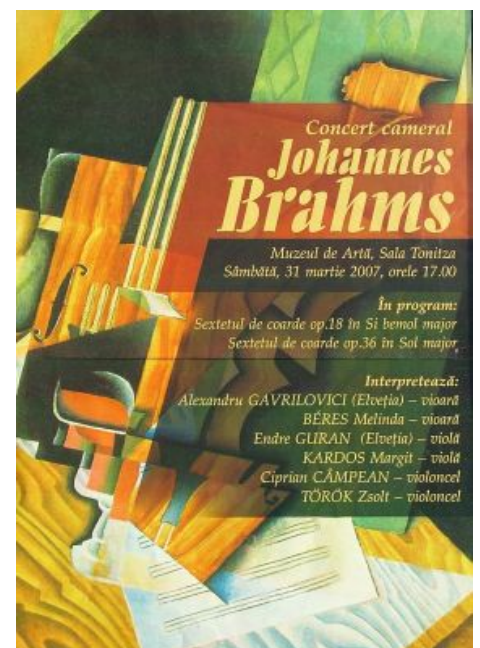
18. ábra: A Történelmi Múzeum által kiadott zsebnaptárak

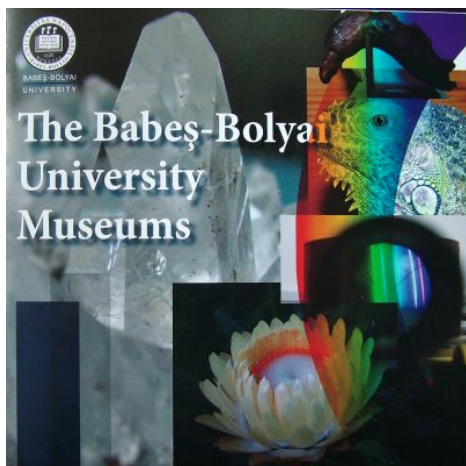
19. ábra: A Gyógyszerésztörténelmi Múzeum kiállítása

20. ábra: A Bánffy-palota
Forrás: ismeretlen

21. ábra: Egy Brahms kamarakoncert plakátja

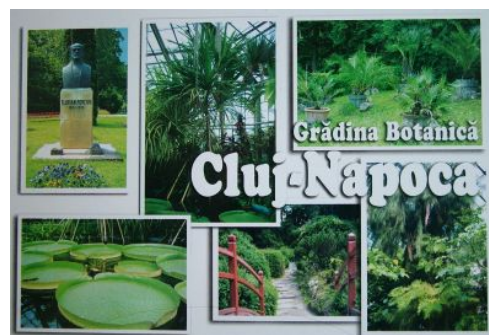
22. ábra: Az egyetemi múzeumokról szóló új kiadvány

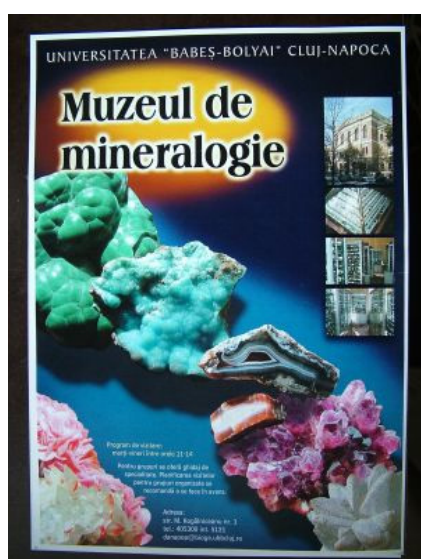
23. ábra: A gombagyűjtemény a Botanikai Múzeumban

24. ábra: Japánok a japán kertben

25. ábra: A Botanikus Kert képeslapja

26. ábra: Az Ásványtani Múzeum plakátja V.

27. ábra: A Paleontológiai M. tárlói a folyosón

28, 29. ábra: Az Állattani Múzeumba érkező
kisiskolás csoport

31. ábra: A Barlangkutatói
Múzeum

30. ábra: A Viváriumban

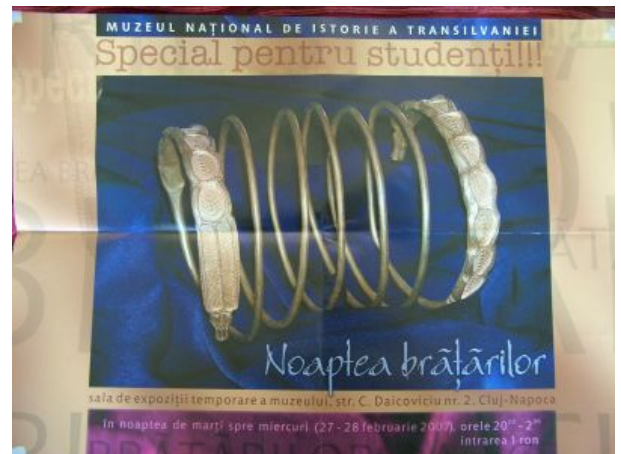
32. ábra: A 600 lejes jegy

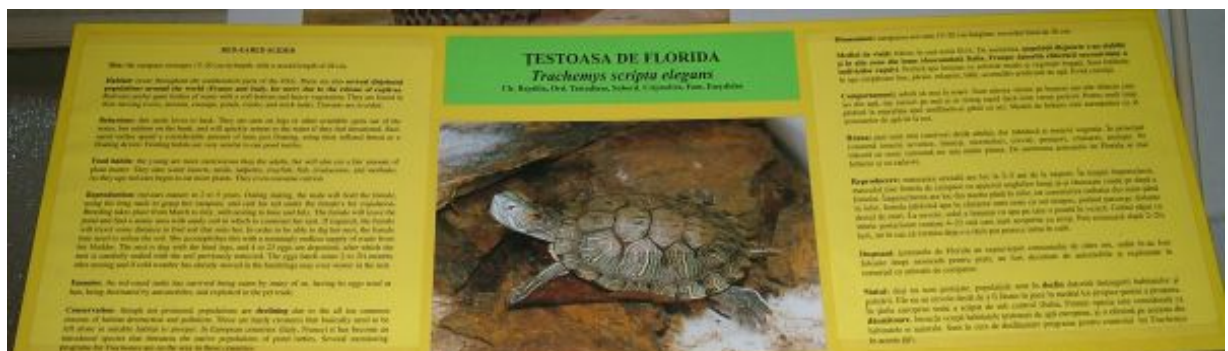
36. ábra: A Néprajzi Múzeumot jelző tábla a főtéri buszmegállóban

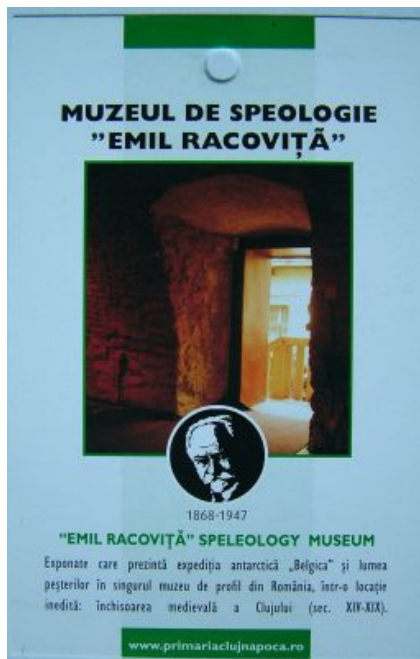
33. ábra: A Szépművészeti Múzeum szórólapján minden kép felirat nélkül szerepel

35. ábra: A Karkötők Éjszakájának a plakátja

34. ábra: Felirat a Viváriumban: bőséges információ angolul, románul és középén a faj képe

37. ábra: Minicard a Barlangkutatói Múzeumról

38. ábra: A Gyógyszerésztörténeli Múzeum szórólapja

39. ábra: A Bizánci Művészet Napjainak a plakátja

40. ábra: A Denevérek Éjszakájának a szórólapja